

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістра

(назва освітнього ступеня)

на тему:

**Готівка, електронні гроші та безготівкові розрахункові операції: облік, аналіз та контроль
(на прикладі ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»)**

Виконав: студент (ка) VI курсу, групи ПОМ-61
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва спеціальності)

Керівник	(підпис)	Наконечна Х.І. (прізвище та ініціали) к.е.н., доц. Кравчук Н.В. (прізвище та ініціали)
Нормоконтроль	(підпис)	к.е.н., доц. Співак С.М. (прізвище та ініціали)
Завідувач кафедри	(підпис)	д.е.н., проф. Павликівська О.І. (прізвище та ініціали)
Рецензент	(підпис)	к.т.н., доц. Дмитрів Д.В. (прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет

Економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра

бухгалтерського обліку та аудиту

(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Павликівська О.І.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« 11 » грудня 2020 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня

магістра

(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю

071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва спеціальності)

студенту

Наконечній Христині Іванівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

Готівка, електронні гроші та безготівкові розрахункові операції

облік, аналіз та контроль (на прикладі ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»)

Керівник роботи

Кравчук Наталія Василівна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від

« 28 » вересня 2020 року № 4/7-684

2. Термін подання студентом роботи

11.12.2020 р.

3. Вихідні дані до роботи

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», закони,

інструкції, положення, наукова та навчальна література, публікації у наукових виданнях,

фінансова звітність підприємства

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Теоретичні основи обліку готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків

Методика обліку готівки, електронних грошей та безготівкових розрахункових операцій на

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Аналіз готівки та безготівкових розрахункових операцій ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Охорона праці</i>	<i>к.е.н., доц. Голда Н.М.</i>	<i>25.11.2020 р.</i>	
<i>Безпека в надзвичайних ситуаціях</i>	<i>ст. викл. Стручок В.С.</i>	<i>25.11.2020 р.</i>	

7. Дата видачі завдання 29 травня 2020 р.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Погодження плану дипломної роботи з керівником</i>	<i>05.06.2020 р.</i>	
2	<i>Підбір і опрацювання літератури</i>	<i>10.07.2020 р.</i>	
3	<i>Підготовка розділу 1 «Теоретичні основи обліку готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків»</i>	<i>03.09.2020 р.</i>	
4	<i>Підготовка розділу 2 «Методика обліку готівки, електронних грошей та безготівкових розрахункових операцій на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»</i>	<i>25.10.2020 р.</i>	
5	<i>Підготовка розділу 3 «Аналіз готівки та безготівкових розрахункових операцій ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»</i>	<i>20.11.2020 р.</i>	
6	<i>Підготовка розділу 4 «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях»</i>	<i>25.11.2020 р.</i>	
7	<i>Подання КР для здійснення перевірки на плагіат</i>	<i>01.12.2020 р.</i>	
8	<i>Попередній захист роботи</i>	<i>07.12.2020 р.</i>	
9	<i>Подання готової роботи на кафедру</i>	<i>11.12.2020 р.</i>	

Студент

(підпис)*Наконечна Х.І.*

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)*Кравчук Н.В.*

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГОТІВКИ, ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ	6
1.1. Обліково-економічна сутність готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків та їх класифікація	6
1.2. Економічна характеристика діяльності ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»	15
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГОТІВКИ, ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПП «МЕБЕЛЬНА ФАБРИКА» «ЕЛЕГАНТ»	23
2.1. Синтетичний та аналітичний облік готівки підприємства	23
2.2. Методика обліку електронних грошей та безготівкових розрахункових операцій	30
2.3. Контроль за операціями з готівкою, електронними грошима та безготівковими розрахунковими операціями	39
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ГОТІВКИ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПП «МЕБЕЛЬНА ФАБРИКА» «ЕЛЕГАНТ»	47
3.1. Аналіз динаміки та структури грошей та їх еквівалентів підприємства	47
3.2. Аналіз стану безготівкових розрахунків підприємства	57
3.3. Коефіцієнтний аналіз грошових коштів	62
Висновки до розділу 3	65
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	67
4.1. Охорона праці на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»	67
4.2. Безпечне поводження з готівковими коштами, заходи щодо їх знезаражування в умовах пандемії коронавірусної хвороби «Covid-19»	69
Висновки до розділу 4	71
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	83

АНОТАЦІЯ

Наконецна Х.І. Готівка, електронні гроші та безготівкові розрахункові операції: облік, аналіз та контроль (на прикладі ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»). – Рукопис.

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2020.

Робота містить дослідження теоретико-організаційних основ обліку, аналізу та контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків та розробка напрямків їх покращення на вітчизняних підприємствах.

Вивчено сутність та значення готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків як економічних та облікових категорій. Розкрито особливості класифікації електронних грошей та безготівкових розрахунків підприємства. Здійснено економічну характеристику діяльності ПП «Мебельна фабрика» «Елегант». Охарактеризовано основні аспекти методики й організації обліку готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків, особливості розкриття даних у звітності та обґрунтовано подавати інформацію про готівкові розрахунки у звітності розгорнуто. Розкрито методичні й організаційні підходи до контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків. Проведено горизонтальний та вертикальний аналіз готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків. Оцінено ефективність використання готівки та здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві. Розкрито основні підходи до організації охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях.

Ключові слова: готівка, електронні гроші, безготівкові розрахункові операції, гроші, ліміт, облік, платоспроможність, ліквідність.

ВСТУП

Актуальність теми. Готівка, електронні гроші та безготівкові розрахунки як елементи грошових коштів є початковим та кінцевим етапом кругообігу ресурсів підприємства. Саме через оцінювання швидкості готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків аналізується ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Наявні грошові кошти на підприємстві дозволяють оцінити його платоспроможність – важливу характеристику фінансового стану підприємства. Готівка, електронні гроші та безготівкові розрахунки є важливими елементами оборотних активів і виступають ліквідними засобами платежів по зобов'язаннях підприємства.

Надання повної, достовірної та своєчасної інформації про рух готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків є прерогативою сучасної системи обліку. Завдання власника підприємства полягає в організації чітко налагодженої та інформативної системи обліку готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків, що є основою для аналізування та прийняття рішень різних користувачів як з метою інвестиційних цілей, кредитування, так і для надання інформації щодо здійснення контрольних цілей фіскальних служб. Виконання таких завдань для підприємства є підставою для успішного функціонування на ринку суб'єктів господарювання.

Актуальність питань обліку, аналізу та контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків в діяльності підприємства зумовлює їх детальне вивчення, що впливає на ефективність управлінського процесу підприємства. Дослідження проводилися як вітчизняними, так і іноземними вченими: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, С.Ф. Голов, Н.М. Малюга, Є.В. Мних, В.В. Палій, О.М. Петрук, Я.В. Соколов, Е.С. Хендріксен, В.Г. Швець та інші. Праці вчених містять важливі наукові результати з розробки питань обліку, аналізу та контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків підприємства, проте ще залишаються недослідженими питання практичного їх використання.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження теоретико-організаційних основ обліку, аналізу та контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків та розробка напрямків їх покращення на вітчизняних підприємствах.

Досягнення визначеної мети передбачає виконання завдань:

- вивчення сутності, значення та особливостей класифікації готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків підприємства;
- здійснення економічної характеристики діяльності ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»;
- охарактеризувати основні аспекти методики й організації обліку готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків, розкриття у звітності, обґрунтування пропозицій з його удосконалення;
- розкриття методичних й організаційних підходів до контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків;
- проведення горизонтального та вертикального аналізу готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків;
- оцінювання ефективності використання готівки та здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві;
- вивчення підходів до організації охорони праці на підприємстві та забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу та контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків підприємства.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є організаційно-методичні підходи обліку, аналізу та контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків підприємства.

Методи дослідження. Виконання визначених завдань передбачало використання таких методів: теоретичне узагальнення і порівняння, причинно-наслідковий та абстрактно-логічний зв'язок, аналіз і синтез, індукція та дедукція, методи економічного аналізу, методи абстрагування.

Інформаційна база роботи включає законодавчі та нормативні акти з регулювання питань обліку, аналізу і контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків, праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань, практичні дані досліджуваного підприємства.

Наукова новизна результатів роботи є теоретичне обґрунтування, розроблення пропозицій з вдосконалення організаційних та методичних аспектів до обліку, аналізу та контролю готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків, зокрема розкриття інформації про готівкові розрахунки у звітності розгорнуто та облікового відображення електронних грошей в розрізі карток та мережі, що забезпечить якісне аналізування та оцінювання ефективності використання їх в операціях підприємства.

Практичним значенням отриманих результатів є впровадження рекомендацій в діяльність підприємства, що носять практичний характер та підвищать аналітичність інформації у звітності щодо готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків та дозволить підвищити ефективність прийнятих рішень користувачами.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій (обсягом 76 сторінок), списку використаних джерел (55 найменувань), 6 додатків. Робота містить 11 таблиць та 30 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГОТІВКИ, ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

1.1. Обліково-економічна сутність готівки, електронних грошей та безготівкових розрахунків та їх класифікація

Грошові кошти є об'єктом особливої уваги фіскальних органів, тому організований належним чином облік грошових коштів має вплив на ефективність діяльності суб'єктів ринку.

В основі кругообігу доходів та витрат підприємства лежить ефективна грошова система. Основними елементами грошових коштів підприємства є готівка, електронні гроші та кошти на рахунках в банках [11].

В економічній системі держави готівка застосовується в цілях обслуговування:

- кругообігу товарів, послуг, робіт;
- при розрахунках (при різних видах розрахунків з працівниками підприємства, з контрагентами тощо).

Україна є однією з країн, в яких рівень використання готівки досить високий. В країні досить розвинена інфраструктура зі спрямуванням на використання готівки. Поряд з цим країна має значний відрив від країн світу щодо використання безготівкових технологій в розрахунках.

Використання готівки здійснюється підприємством для оплати за куплені товари і послуги, при розрахунках з працівниками, дебіторами та кредиторами тощо. При цьому обсяг готівкових розрахунків на підприємстві в цілому менший, ніж в особистому споживанні. Це є результатом розвитку товарно-грошових відносин, банківського кредитування та використання новітніх банківських способів при розрахунках.

Грошова система України містить значний обсяг готівкового обігу, оскільки населення в значній кількості використовує готівку для розрахунків. В той час суб'єкти ринку більшою мірою переходять на безготівкові розрахунки та використання електронних грошей.

Готівка є найбільш ліквідним засобом в складі активів підприємства та дає можливість бути платоспроможним на будь-якому етапі його функціонування [28]. Готівка виступає і початком, і кінцем економічного та фінансового циклу в діяльності підприємства. Фактично готівка має властивості перетворюватися під час обігу в інші види активів.

Економічний зміст готівки – це значимість її як активного елементу та невід'ємної частини функціонування підприємства. Саме готівка є незамінним елементом під час різних видів суспільних відносин, при придбанні нерухомості, майна, землі, для розрахунку цін на товари, при розподілі валового національного продукту. Крім цього, готівка виступає як засіб обміну при купівлі товарів, різних видів майна тощо. Це є результатом здійснення порівняння різних товарів при їх обміні.

Для щоденних операцій у виробничо-фінансовій діяльності підприємства використовують готівку. З цією метою на підприємстві спеціально створюється каса – спеціальний підрозділ для готівкових розрахунків (для виплати зарплати, при розрахунках з підзвітними особами, для виплати дивідендів, при розрахунках з постачальниками тощо). В касі здійснюється видача і зберігання готівки, інших цінностей та касових документів.

Готівкові розрахунки передбачають розрахунки банкнотами та монетами – це офіційні платіжні засоби в Україні. Готівкові розрахунки мають характерну особливість – фізичний контакт з національною валютою.

Поряд з готівкою для розрахунків підприємства використовують електронні гроші. Електронні гроші виступають найбільш простим і швидким засобом розрахунку, доступним практично в будь-якій країні світу. Вони виступають одиницею вартості, що зберігаються на електронному

пристрої, є засобом платежу іншими особами, які їх не випускають, крім цього є грошовим зобов'язанням осіб, які їх випускають, для виконання в готівковій або безготівковій формі [36].

Історично розвиток встановлення електронного грошового обігу можна представити у вигляді певних етапів (рис. 1.1).

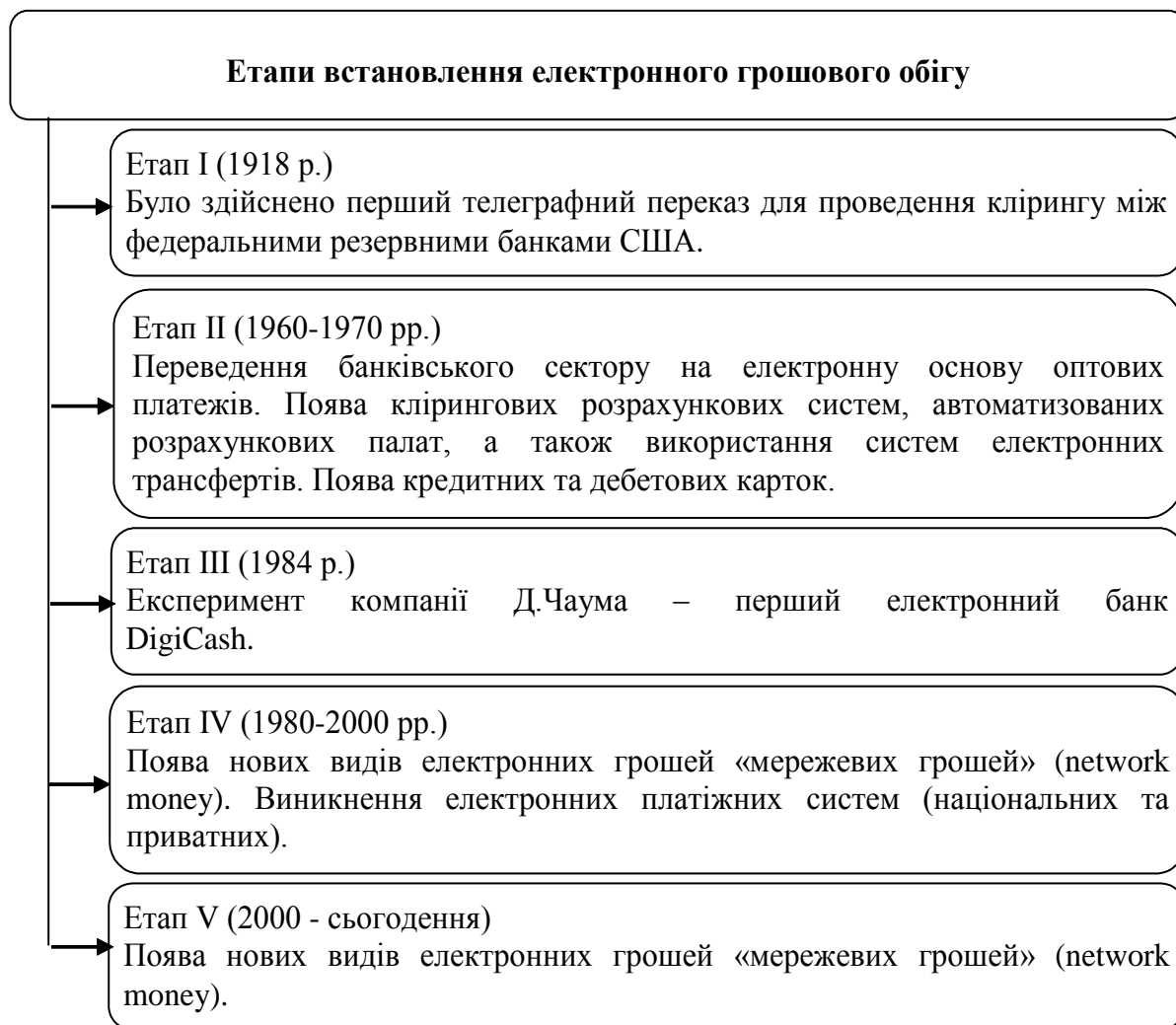

Рис. 1.1. Етапи встановлення електронного грошового обігу

Дослідження сутності електронних грошей є актуальним питанням для сучасних науковців. Кожен з них трактує електронні гроші з врахуванням власного наукового досвіду.

Розглянемо сутність електронних грошей в працях вітчизняних та зарубіжних авторів (рис. 1.2).

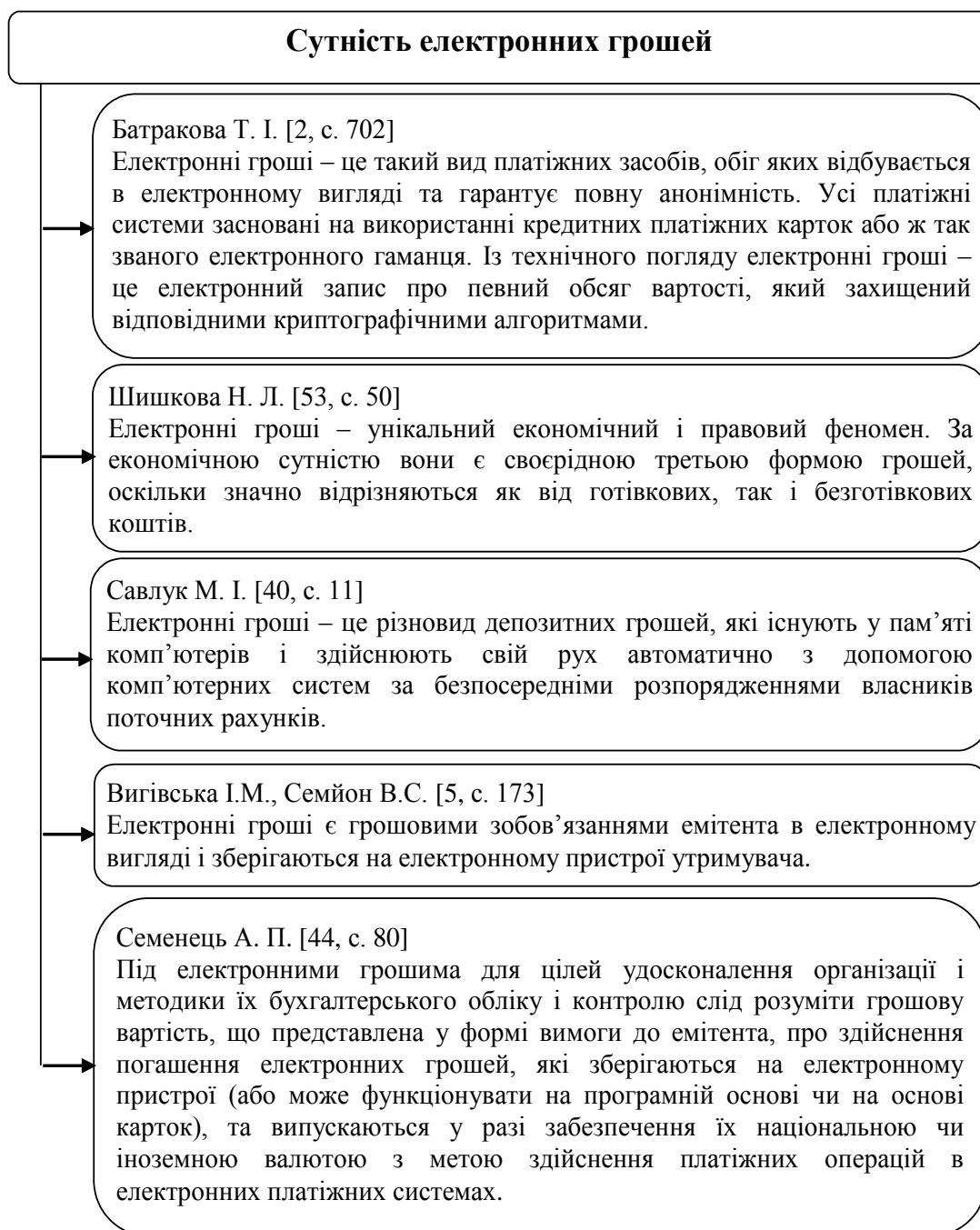

Рис. 1.2. Сутність електронних грошей в працях вітчизняних та зарубіжних авторів

Можна стверджувати, що електронні гроші є різновидом платіжних засобів, які автоматизовано здійснюють рух згідно розпоряджень власників рахунків для виконання швидких платежів та забезпечені валютою в електронній платіжній системі.

Ознаки електронних грошей відображено на рис. 1.3.

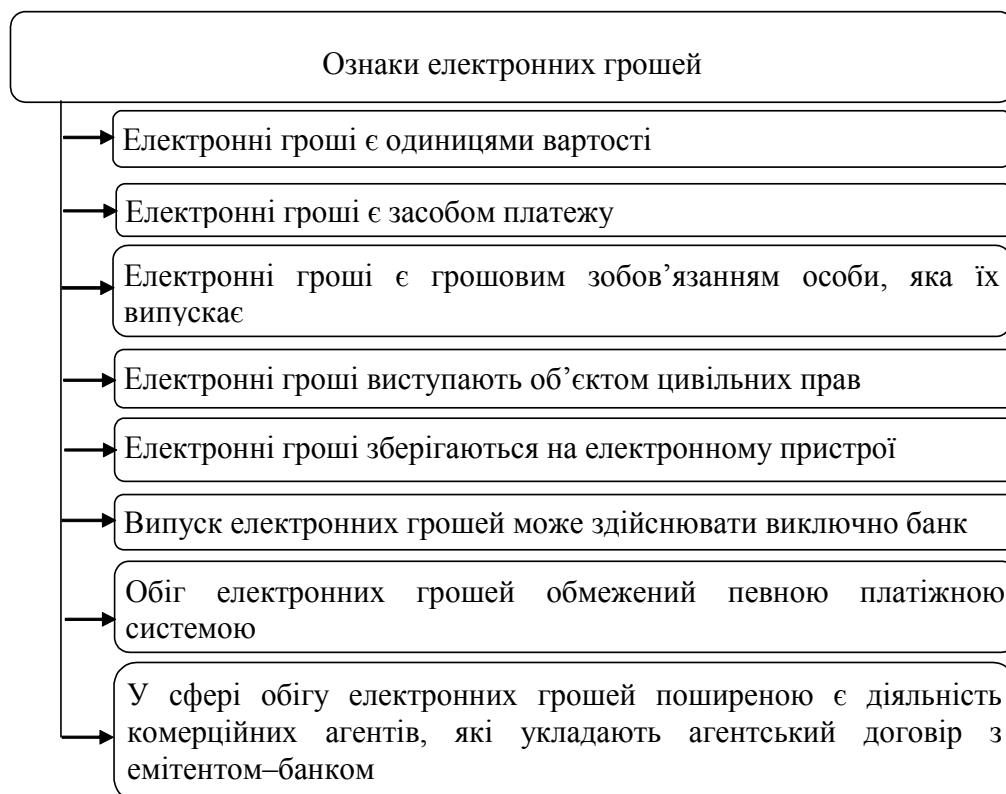

Рис. 1.3. Ознаки електронних грошей

Як видно з рис. 1.3, електронним грошам притаманні загальні ознаки грошей – засіб платежу та самостійний об'єкт цивільних прав.

Особливими ознаками електронних грошей виступають зберігання на електронному пристрої, випуск лише банком, обіг обмежується певною платіжною системою, є грошовим зобов'язанням особи, яка їх випускає.

В останні роки популярність використання електронних грошей постійно зростає. Переваги та недоліки електронних грошей подано на рис. 1.4.

Як видно з рис. 1.4, є достатня кількість переваг використання електронних коштів, тому вони набувають такої популярності при розрахунках суб'єктами ринку.

Рис. 1.4. Переваги та недоліки електронних грошей

Різноманітні думки з приводу класифікації електронних грошей зумовили відсутність єдиної їх класифікації. Тому можна виділити декілька критеріїв щодо класифікації електронних грошей:

1. Тип носія – електронні гроші на основі фізичного пристрою (чип) та програмного забезпечення (або онлайн-гроші).
2. Тип технології зберігання – централізоване ведення рахунків та використання електронних записів/символів.
3. Ступінь анонімності – повністю анонімні системи електронних грошей, системи з ідентифікацією платника та одержувача платежу, системи з частковою ідентифікацією (наприклад, паспортні дані).
4. Розмір платежу – системи пікоплатежів (1 євроцент-1 євро), мікроплатежів (1-10 євро), макроплатежів [18, с. 8-9].

Семенець А.П. виділила наступні критерії класифікації електронних грошей:

- 1) технічне походження (на картковій основі, на програмній основі, на основі мереж мобільного зв'язку);
- 2) валюта електронних грошей (в національній та іноземній валюті);
- 3) можливість ідентифікації власника (анонімні, персоніфіковані);
- 4) місце реєстрації емітента (випуск резидентом та нерезидентом);
- 5) трансферабельність (трансферабельні та нетрансферабельні) [43, с. 9—10].

А. С. Стовпова визначила наступні критерії для класифікації:

- 1) валюта електронних грошей (національна, іноземна, цифрова);
- 2) правові характеристики (неврегульовані, врегульовані);
- 3) організаційні характеристики (централізовані, децентралізовані);
- 4) використання криптування (криптовалюта та кошти, що не базуються на криптографії);
- 5) ліквідність ризику (низька, середня, висока);
- 6) ступінь ризику (низький, середній, високий) [47, с. 63].

При безготівкових розрахунках певні суми коштів перераховуються з рахунка платника на рахунок отримувача, а також переховуються банківськими установами за дорученням підприємств і фізичних осіб кошти, внесені в касу банку, на рахунки отримувачів. Такі операції проводяться на основі розрахункових документів (паперовий або електронний спосіб) [14].

Основні принципи безготівкових розрахунків подано на рис. 1.5.

Значимість розрахунків безготівково визначається наступними особливостями:

- прискорюється обіг грошових коштів;
- виникає менша потреба у використанні готівки;
- скорочення затрат на організацію касових операцій, збереження готівки;

- тимчасово вільні кошти акумулюються на рахунках в банківських установах (кредитні кошти для останніх).

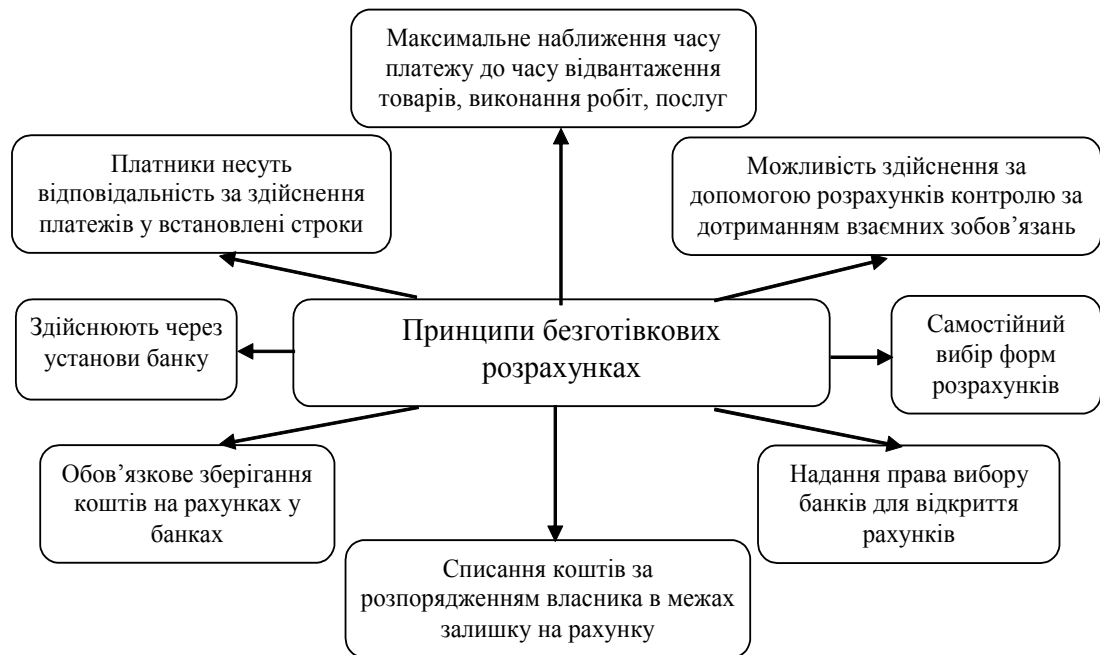

Рис. 1.5. Принципи безготівкових розрахунків

Виділяють кілька способів платежу при безготівкових розрахунках:

- 1) перерахування коштів з рахунку платника на рахунок отримувача або через взаємозалік зустрічних вимог;
- 2) негайний платіж, відстрочений або ж передоплата;
- 3) по кожній окремій поставці або сукупно згідно договору за кілька поставок.

Формами розрахунків безготівково є переказ, акредитив, інкасова форма. Це залежить від платіжного інструмента, який використовується при розрахунках (рис. 1.6).

Розвиток розрахунків в безготівковій формі в Україні достатньо швидкий. Особливо це стосується динамічного розвитку емісії платіжних карток, зокрема найбільша частка припадає на карткові зарплатні проекти. Такий спосіб розрахунків є досить пріоритетним та дає можливість підвищувати ефективність фінансової системи України.

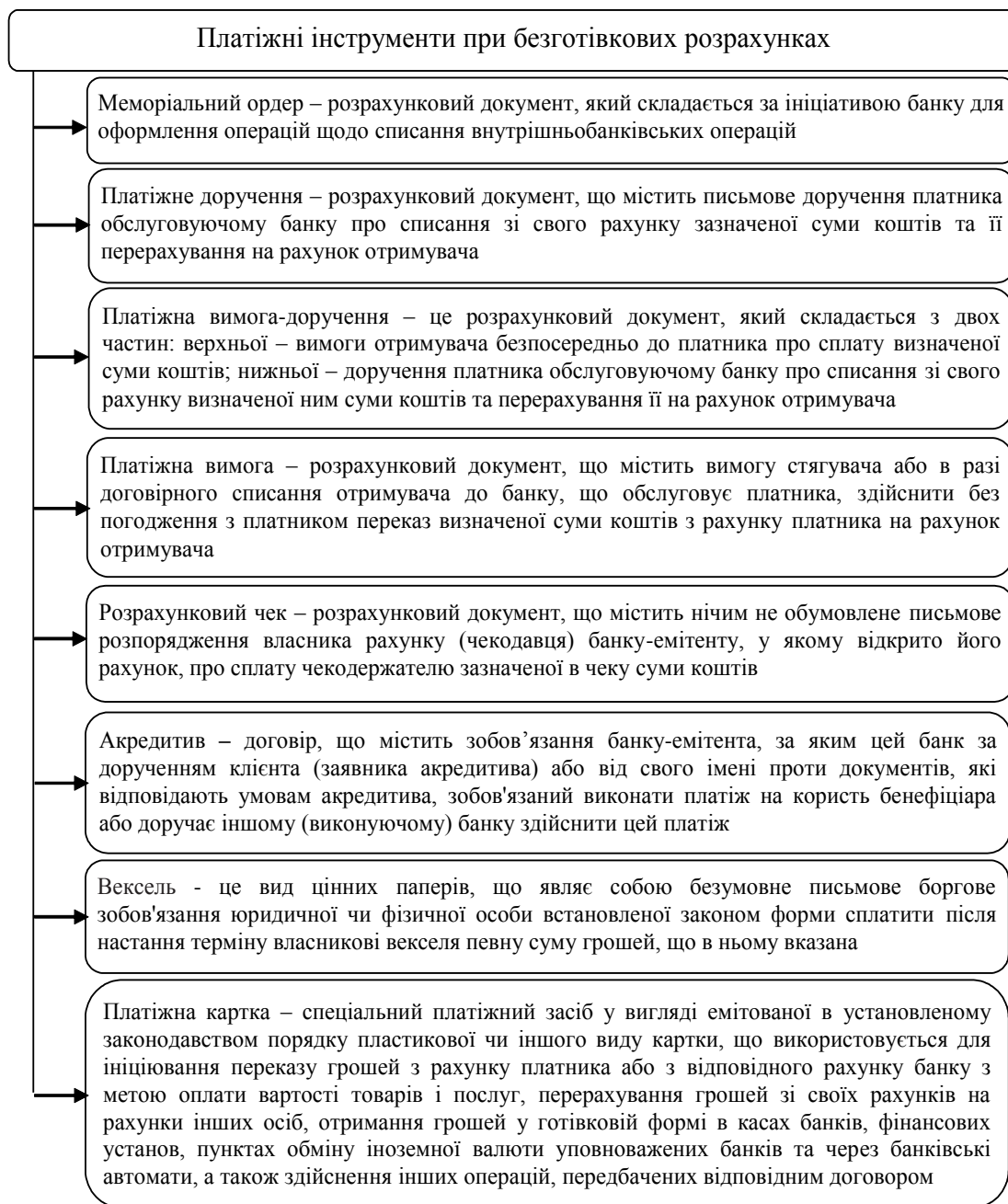

Рис. 1.6. Платіжні інструменти при безготівкових розрахунках

Наведемо порівняльну характеристику форм грошей (рис. 1.7).

Отже, кожен з видів форм грошей має свої унікальні властивості і є придатними формами для здійснення розрахунків в кожному конкретному випадку.

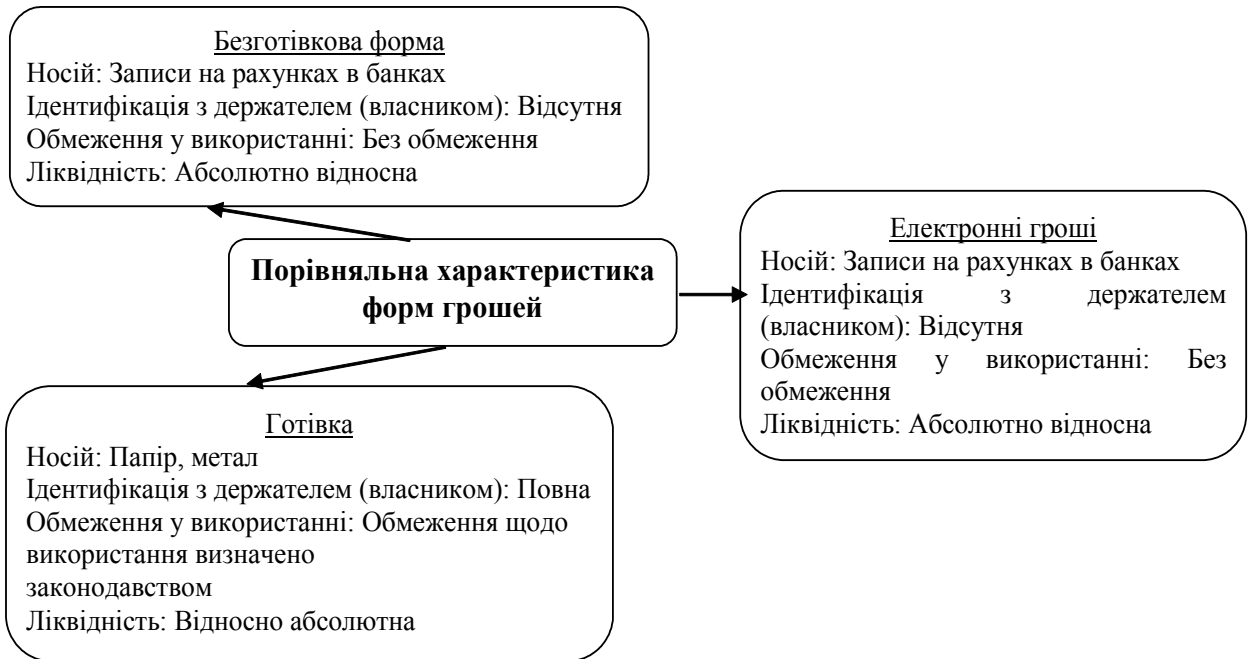

Рис. 1.7. Порівняльна характеристика форм грошей

При обмеженні обсягів готівкових розрахунків було впроваджено активне використання безготівкових розрахунків. На зміну останнім в сучасних умовах існування країн з метою модернізації розрахункових операцій все більшого поширення набуває використання електронних грошей.

1.2. Економічна характеристика діяльності ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Досліджуване нами приватне підприємство «Мебельна фабрика» «Елегант» знаходиться за адресою: 48201, Тернопільська область, Гусятинський район, смт. Гусятин, вул., Б. Лепкого, 41а, державну реєстрацію юридичної особи провела 15.04.2011 року Гусятинська районна державна адміністрація Тернопільської області.

Засновником фабрики меблів «Елегант» є Буячок Володимир Мирославович. Підприємство виготовляє меблі з 1999 року [29].

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» утворилося внаслідок скликання Зборів Засновників. Голова Зборів Буячок Володимир Мирославович висунув пропозицію про створення ПП «Мебельна фабрика» «Елегант». Як результат Зборів, було схвалено заснувати дане підприємство 15.04.2011 року.

Підприємство, яке є об'єктом нашого дослідження, засноване фізичними особами, а саме: Буячок Володимир Мирославович; Буячок Надія Михайлівна; Буячок Оксана Володимирівна; Буячок Тарас Володимирович.

Підприємство є юридичною особою і має самостійний баланс, розрахунковий й інші рахунки в установах банків України та за її межами, печатки, штампи, бланки зі своїм найменуванням, власний товарний знак.

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» у своїй діяльності керується Конституцією України, Цивільним та Господарським кодексами України, Законом України «Про господарські товариства», чинним законодавством України та Статутом.

Досліджуване підприємство самостійно планує свою діяльність і визначає перспективи розвитку, виходячи з попиту на вироблену продукцію, послуги та необхідності забезпечення виробничого і соціального розвитку. ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» самостійно здійснює матеріально-технічне забезпечення власного виробництва. Реалізація продукції здійснюється за цінами і тарифами, що встановлюються самостійно або на договірній основі, у випадках передбачених законодавством України – за державними регульованими цінами.

Фірма сплачує платежі в бюджет згідно чинного законодавства України. Порядок використання доходу, що залишається після сплати податків та інших платежів в бюджет визначають Збори Засновників фірми. Підприємство самостійно визначає фонд оплати праці в порядку і розмірах, що не суперечать чинному законодавству.

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» сплачує єдиний податок, а також збір за забруднення, збір за спецводокористування, податок на доходи найманих працівників.

Управління підприємством здійснює директор – Буячок Надія Михайлівна. Вона вирішує всі питання, за винятком тих, що належать до виключної компетенції Зборів Засновників. Органом контролю є Ревізійна комісія. Загальновідомо, що місія фірми являє собою філософію організації, ті цінності, вірування і переконання, які покладені в основу її діяльності. Розробка місії – завдання вищої управлінської ланки.

Основними видами діяльності є виготовлення та продаж меблів для сидіння, а також всі види похідних робіт та послуг виробництво інших меблів, роздрібна торгівля меблями, здавання в оренду власного нерухомого майна, виробництво текстильних виробів та інше (рис. 1.8).

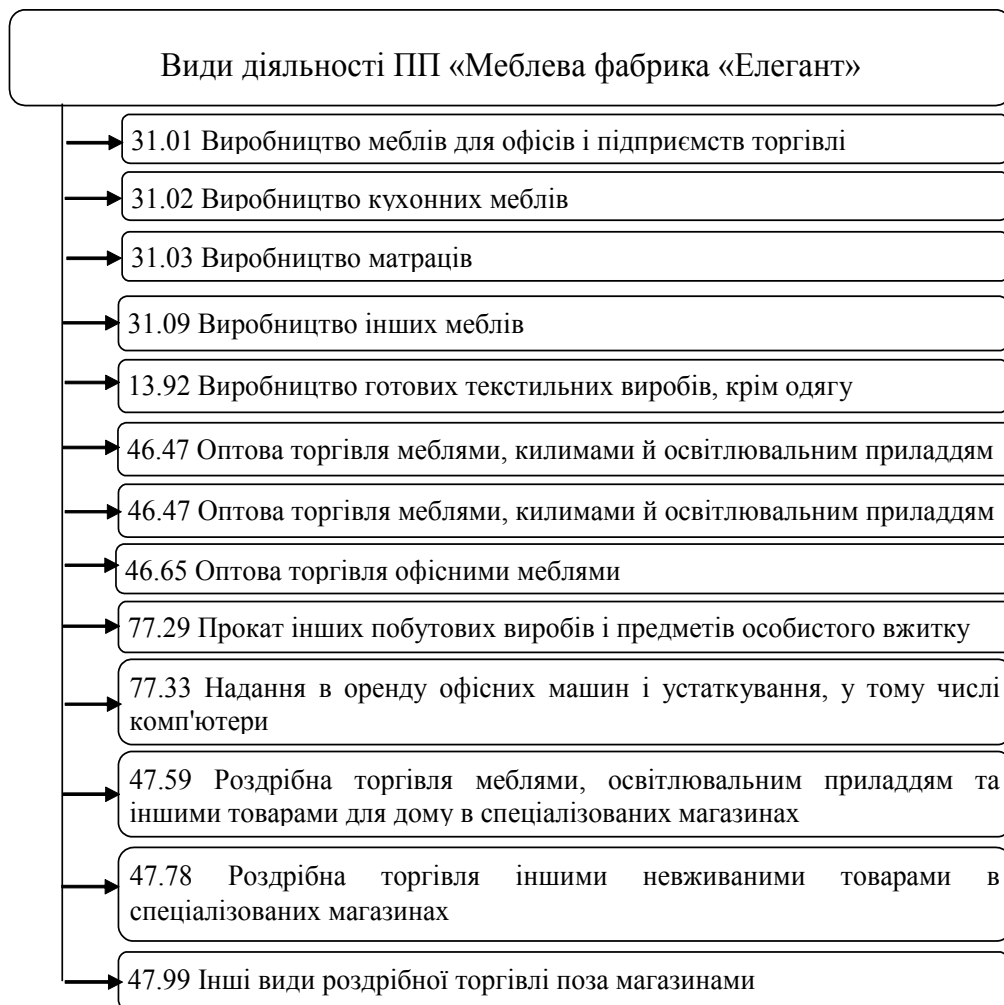

Рис. 1.8. Види діяльності ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Якість меблів на підприємстві гарантується виробником, але крім цього, всі види сировини та матеріалів, комплектуючих деталей, що надходять на фабрику, проходять ретельний контроль якості фахівцями фабрики. Крім того, на підприємстві ведеться ретельний відбір постачальників матеріалів для виготовлення меблів.

Для виготовлення меблів фабрика використовує якісні екологічно чисті матеріали – деревину вищого гатунку, якісні тканини і надійну фурнітуру.

Постачальниками сировини для ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» є підприємства України, з якими укладені відповідні договори. Основними постачальниками тканини є ТОВ «Атінес», «Алекс», паралону – ТЗОВ «АСАТ», пружинних блоків – ТЗОВ «Тонус», ДСП – ТОВ «Айстра», фанери – ПП «Шик-Галичина».

Площа виробничих, побутових та адміністративних приміщень, складає 186 кв. м.

Підприємство має свій сайт у соціальній мережі, на якому можна отримати докладну інформацію про фабрику, а також 5 травня 2015 року відбулося відкриття інтернет-магазину, на якому можна швидко замовити меблевий виріб. У інтернет-магазині меблів www.shop-elegant.com.ua можна знайти різні варіанти стандартних наборів меблевих гарнітурів.

Реалізація меблів здійснюється в основному через фірмові магазини в с. Мамаївці (м. Чернівці) та смт. Гусятин, оптових замовників, а також через широку мережу торгівлі переважно в Дніпропетровській, Луганській, Донецькій, Львівській, Одеській, Полтавській областях, Києві і Криму. У планах фабрики постійне розширення цих меж.

Фабрика виготовляє корпусні меблі та широкий асортимент м'яких меблів різних стилів для облаштування житла (рис. 1.9).

Продукція фабрики має гарантію на 2 роки. Середнім терміном експлуатації виробів фабрики є термін більше 10 років.

**Рис. 1.9. Асортимент меблевої продукції
ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»**

Для виготовлення меблів використовуються як вітчизняного, так і закордонного виробництва комплектуючі, які відповідають усім стандартам якості:

- тканини провідних постачальників (Apparel, Exim Textil, ДП Вілард (Artex), МебельІнтергарант, FIT, Prime Material та інші, які працюють з найкращими виробниками Європи, та проходять Тест Мартиндейла (метод дуже простий, беруть вовняну тканину і водять її за зразком досліджуваного матеріалу по траєкторії вісімки, що дозволяє впливати на матеріал з усіх боків. Кількість циклів за стандартом дорівнює 20 000);
- пінополіуретан (наповнювач) виробництва компанії «Асат» – беззаперечного лідера із виробництва еластичного пінополіуретана на території України;
- деревина лише вищого гатунку із карпатських лісів;
- холофайбер (сіліконові кульки) виготовлений на сучасному устаткуванні із первинної – найвищої якості – сировини, на власному виробництві;

- пружини типу «Бонель» використовуються від провідного виробника ТОВ «Бусол» на території України [29].

На ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» працює 49 працівників. Весь персонал поділяється на промислово-виробничий, до якого входять керівники, спеціалісти, службовці, робітники та непромисловий персонал.

Структура управління фірмою – лінійно-функціональна.

Повністю налагоджене сучасне інноваційне виробництво та прямі поставки сировини і матеріалів є запорукою комфортного рівня цін на вироби фабрики.

Основною виробничою ланкою усередині підприємства є цех. У складі досліджуваного підприємства виділяють цехи: швейний, оббивальний, столярний, опоряджувальне та складське відділення. У виробничому процесі використовуються деревооброблювальні станки провідних виробників, що забезпечує високу якість, надійність та довговічність меблів.

На ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» повноправним керівником цеху є начальник цеху, який підлеглий директору. Начальники цеху керують упровадженням нової техніки і передових технологічних процесів, забезпечують виконання і перевиконання цехом виробничого плану за всіма показниками.

Начальник цеху керує і координує роботу виробничих дільниць цехів, відділень, потокових підсобних допоміжних ліній. Керівництво виробничими дільницями цеху він здійснює через майстрів, що очолюють окремі дільниці.

Доцільно стверджувати, що незалежно від діяльності, яку провадять господарюючі суб'єкти, грошові кошти завжди займали чільне місце у їх функціонуванні. Досліджуване нами підприємство не стало винятком, воно має велику потребу у забезпеченні грошовими потоками.

Основна результативність фінансово-господарської діяльності товариства подана у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

**Основна результативність фінансово-господарської діяльності
ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»**

Найменування показника	Рік		
	2017	2018	2019
Усього активів	412	349	296
Запаси	143	147	150
Сумарна дебіторська заборгованість	229	140	153
Гроші та їх еквіваленти	40	62	3
Чистий рух коштів за звітний період	39	22	-59
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	124	206	212
Власний капітал	125	207	213
Зареєстрований капітал	1	1	1
Поточні зобов'язання і забезпечення	287	142	83
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2710	3295	2839
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2153	2650	2234
Валовий прибуток	557	645	605
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	68	82	7

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» в поточних операціях використовує готівкові та безготівкові кошти. При безготівкових розрахункових операціях підприємство використовує платіжні доручення. Обслуговуючий банк досліджуваного підприємства – Тернопільська філія ПАТ КБ «Приватбанк». Електронні гроші не використовуються в щоденних операціях досліджуваним підприємством.

Висновки до розділу 1

Економічний зміст готівки – це значимість її як активного елементу та невід'ємної частини функціонування підприємства. Саме готівка є незамінним елементом під час різних видів суспільних відносин, при придбанні нерухомості, майна, землі, для розрахунку цін на товари, при розподілі валового національного продукту.

Електронним грошам притаманні загальні ознаки грошей – засіб платежу та самостійний об'єкт цивільних прав. Особливими ознаками електронних грошей виступають зберігання на електронному пристрої, випуск лише банком, обіг обмежується певною платіжною системою, є грошовим зобов'язанням особи, яка їх випускає.

На даний час в Україні спостерігається стрімкий розвиток безготівкових платежів, хоча їх частка у структурі грошового обороту залишається невеликою, не дивлячись на динамічний розвиток емісії платіжних карток. Інтенсивно розвиваються переважно карткові зарплатні проекти. Разом із цим, практика переходу на систему безготівкових розрахунків є пріоритетною і дозволяє підвищити ефективність всієї фінансової системи країни. В контексті цього, виконання пропозицій та рекомендацій, представлених вище, дозволяє збільшити кількість грошових коштів, залучених під внутрішньобанківський оборот, знизить частку готівки в грошовій масі, а також стимулює поширення нових електронних технологій в грошовий оборот.

В умовах ринкової економіки облік та організація безготівкових розрахунків є важливими функціями ефективного управління банківською установою взагалі. Нові форми та напрями безготівкових розрахунків продовжують стрімко розвиватися.

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» утворилося внаслідок скликання Зборів Засновників. Основними видами діяльності є виготовлення та продаж меблів для сидіння, а також всі види похідних робіт та послуг виробництво інших меблів, роздрібна торгівля меблями, здавання в оренду власного нерухомого майна, виробництво текстильних виробів.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГОТІВКИ, ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПП «МЕБЕЛЬНА ФАБРИКА» «ЕЛЕГАНТ»

2.1. Синтетичний та аналітичний облік готівки підприємства

Розрахунки підприємства можуть проводитись в готівковій та безготівковій формі. Готівку підприємства використовують для розрахунків з працівниками з оплати праці, господарських потреб, відряджень, виплати дивідендів, премій, з покупцями та замовниками.

Регулювання правил касових операцій, дотримання касової дисципліни, встановлення порядку організації роботи каси здійснюється згідно Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [31].

Касові операції являють собою операції підприємств між собою та з фізичними особами з приводу отримання та видачі готівки в процесі готівкових розрахунків через касу з веденням відповідного обліку в книгах [31]. Фактично готівкові операції через касу здійснюються в межах наявної готівкових сум у касі.

Готівка на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» зберігається у сейфі. Рух готівки в сторону збільшення є результатом оприбуткування готівки в касі, зменшення – результат видачі готівки з каси.

Каса виступає окремим приміщенням виконання готівкових розрахунків, приймання, видачі готівки, її зберігання, а також зберігання грошових документів, касових документів.

Здійснення касових операцій покладено на касира – матеріально відповідальну особу з укладенням договору. До обов'язків касира входить

здійснення та оформлення надходження і видачі готівки, відповідальність за збереження цінностей в касі. Модель касових операцій подано на рис. 2.1.

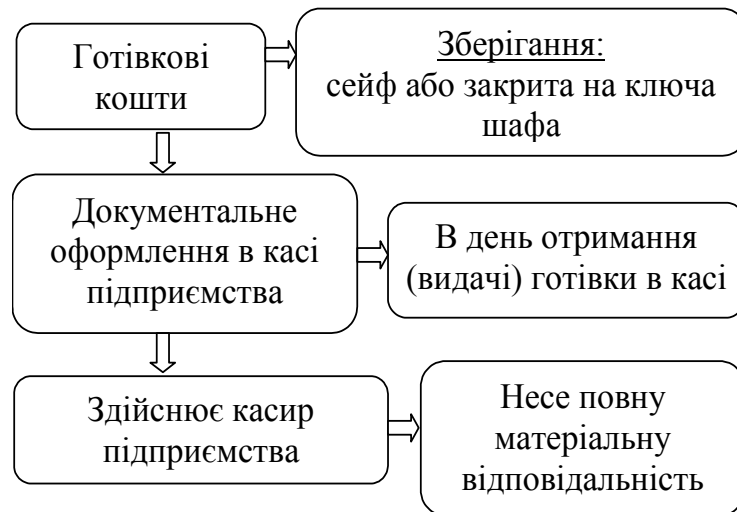

Рис. 2.1. Модель касових операцій підприємства

Готівка в касі підприємства зберігається лише в межах ліміту, розрахованого самостійно підприємством. Відповідно понадлімітні суми готівки касир здає в банківську установу. Крім цього, в законодавстві вказано про заборону зберігання цінностей в касі підприємства, що не належать йому.

Такі вимоги передбачені регламентом касової дисципліни, тобто сукупністю правил приймання, зберігання та видачі готівки згідно внутрішніх положень, чинного законодавства.

В цілому основні вимоги щодо касової дисципліни подано на рис. 2.2 [31].

Важливим показником в касових операціях є ліміт залишку готівки в касі, який є граничним розміром суми готівки, що може бути в кінці робочого дня в касі і є достатньою для початку роботи на наступний день [31].

Рис. 2.2. Основні вимоги щодо касової дисципліни

Для встановлення розміру ліміту головний бухгалтер складає розрахунок [6]. В законодавстві визначено декілька способів його розрахунку (рис. 2.3).

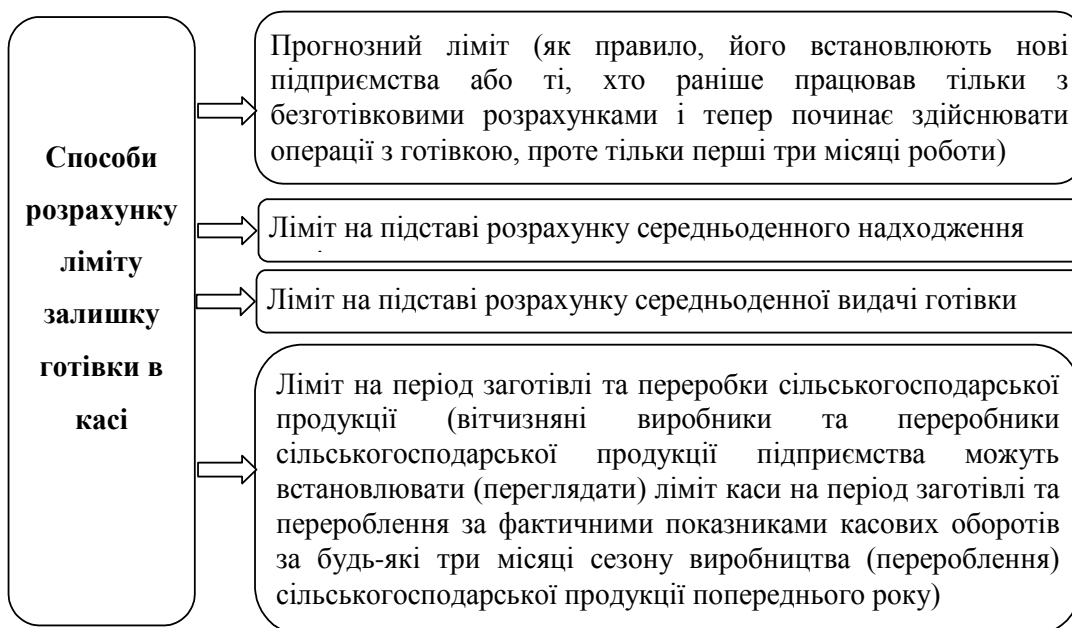

Рис. 2.3. Способи розрахунку ліміту залишку готівки в касі

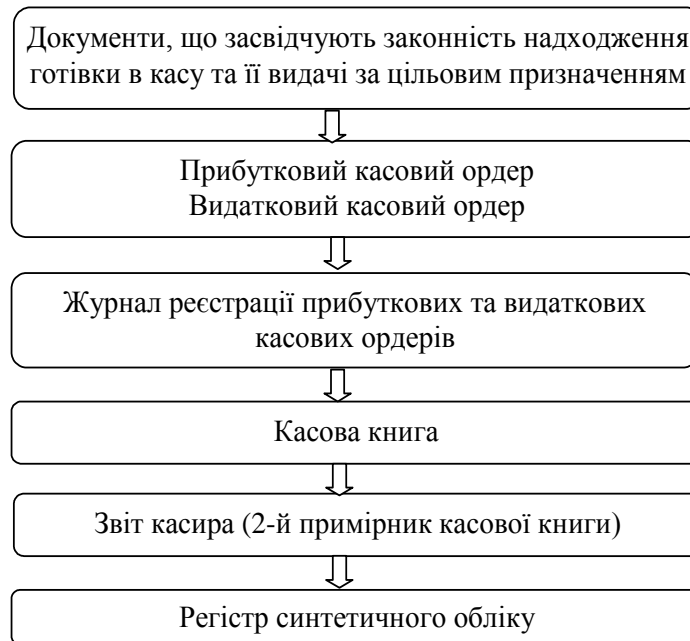
На ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» використовується спосіб розрахунку ліміту на підставі розрахунку середньоденного надходження. Для цього було взято до уваги суму надходжень готівки за будь-які три місяці з попередніх дванадцяти місяців, поділено її на робочі дні даних трьох місяців. До надходжень враховано суми готівки, отриманої від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, позареалізаційні надходження. Не враховано суми готівки, отримані з банківської установи.

Крім готівки, в касі можуть зберігатися грошові документи та цінні папери. Грошові документи (бланки довіреностей, квитанції дорожніх листків автотранспорту тощо) є бланками суворої звітності [25; 26].

Готівкові розрахунки передбачають складання первинних документів – прибуткових та видаткових касових ордерів. Підставами для складання касових ордерів є службова записка, заяви, розрахунки бухгалтерії тощо. Заповнюються вони лише чорнильною або кульковою ручкою або ж комп'ютерним способом. Термін дії касових ордерів – лише день їх складання. Тому вони підлягають анулюванню, якщо операції за ними не здійснені в цей день. В касових ордерах не дозволено робити виправлення.

Приймання і видачу готівки за касовими ордерами можна проводити тільки в день їх складання. Якщо касові документи не були оплачені в цей день, їх анулюють і наступного разу бухгалтер виписує вже новий документ. На відміну від інших первинних документів у прибуткових і видаткових касових документах не можна робити будь-яких виправлень [8; 21].

При отриманні касових ордерів касир перевіряє наявність необхідних підписів, правильність оформлення, наявність додатків, вказаних в ордерах. У випадку наявності неточностей касир повертає в бухгалтерію касові ордери на дооформлення. Послідовність документального оформлення касових операцій ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» подано на рис. 2.4.

**Рис. 2.4. Документальне оформлення касових операцій
ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»**

Положення про ведення касових операцій містить вимоги щодо обмежень розрахунків готівкою протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами для підприємств між собою та/або з фізичними особами. Якщо між суб'єктами господарювання, то до 10000 грн. включно, з фізичними особами – до 50000 грн. включно [31].

Здійснення записів в касовій книзі щодо отримання та видачі готівки відбувається по кожному касовому ордеру та видатковою відомістю. У випадку відсутності операцій записів в касовій книзі не потрібно здійснювати [31].

В кінці робочого дня в обов'язки касира входить складання звіту щодо витрачання та надходження готівки у відповідності з касовими документами. Також слід здати понадлімітну суму готівки інкасатору. Касові документи разом із звітом передати в бухгалтерію. Якщо касир відсутній з поважних причин, то його обов'язки може виконувати інша особа за наказом керівника.

В цілому обов'язки касира щодо ведення готівкових операцій в касі включають:

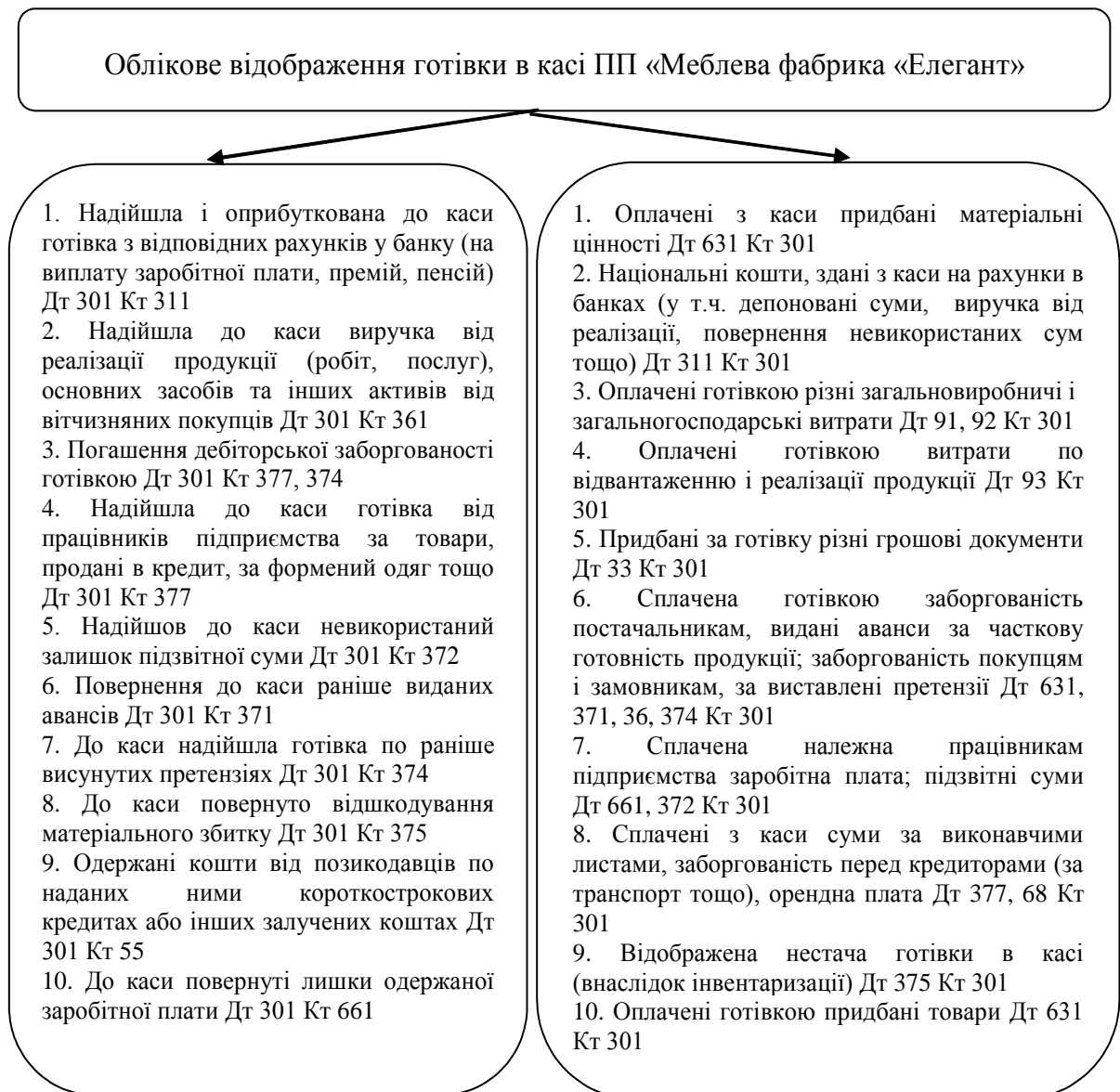
- здійснення операцій щодо отримання та видачі готівки з каси;
- збереження отриманих цінностей;
- отримання готівки в банківській установі;
- здійснення записів в касовій книзі щодо отримання та видачі готівки по кожному касовому ордеру;
- перевірку наявності та достовірності підписів головного бухгалтера та керівника на касових ордерах, заповнення усіх необхідних реквізитів та наявність документів, вказаних як додатки (рахунки, заяви, накладні тощо);
- при відсутності незаповнених реквізитів або ж помилках у касових ордерах повертати їх в бухгалтерію;
- ставити підписи на касових ордерах та ставити штамп «Сплачено» на доданих документах до ордерів;
- видавати квитанцію особі, яка здає готівку в касу; вказувати у платіжних відомостях навпроти неотриманих сум «Депоновано»;
- наприкінці робочого дня обраховувати залишок готівки, скласти звіт касира і передавати його в бухгалтерію з касовими ордерами;
- забезпечувати збереження касових документів, цінних паперів тощо у касі.

Рахунок 30 використовується для облікового відображення готівки в касі (рис. 2.5). В журналі 1 та відомості 1.1 показуються аналітичні дані, які беруться із звітів касира по окремих рядках.

Дані синтетичного обліку по рахунку 30 показуються в журналі 1 [30; 50]. Дебетові суми по рахунку 30 показуються у відомості 1.1. Важливим вважаємо формування допоміжної аналітичної відомості в розрізі кожного дня з подальшим відображенням цих даних в журналі і відомості.

Підсумкові дані відомості в кінці місяця порівнюють з залишком готівки у касовому звіті. Для забезпечення контрольних функцій доцільним є внесення у відомості 1.1 додаткових даних про залишки готівки на кінець дня, що дозволить бухгалтеру переносити сюди дані по залишку готівки із звіту касира та перевіряти ці операції. Остаточні дані про суми готівкових

операцій переносяться в головну книгу та у звіт про рух грошових коштів [24].

**Рис. 2.5. Облікове відображення готівки в касі
ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»**

Система обліку повинна формувати якісну, своєчасну та достовірну інформацію про діяльність господарюючих суб'єктів, яка є необхідною для користувачів інформації для прийняття ефективних економічних рішень. При тому, що працівники бухгалтерії відображають в обліку усі господарські операції та процеси, так не всі намагаються перевіряти подану інформацію на

її ефективність та продуктивність. Через те важливим питанням удосконалення системи обліку є формування якісної інформації у фінансовій звітності. Тому у звітності доцільно відображати дані, які будуть відповідати очікуванням користувачів [19, с. 112].

Завершення облікового процесу відбувається поданням інформації про готівкові кошти у балансі, звіті про рух грошових коштів та примітках до річної фінансової звітності. Так, баланс містить дані про готівкові кошти в складі статті 1165 «Гроші та їх евіваленти». Детальну інформацію про готівку можна подавати в додаткових статтях. У звіті про рух грошових коштів подається інформація про готівкові кошти показується в складі статей залишків коштів на початок і кінець року, що дає підстави для порівняння даних балансу та звіту. У примітках подається інформація окремо по касі, рахунках, грошових коштах в дорозі та еквівалентах грошових коштів. Тобто в примітках чітко виділена окрема стаття для подання даних по готівкових коштах в касі. При цьому суб'єкти ринку мають право додавати статті для розкриття суттєвої інформації по об'єктах обліку. Тому вважаємо за доцільне розкривати інформацію про готівкові розрахунки розгорнуто у звітності, що забезпечить якісне аналізування та оцінювання ефективності використання готівки в операціях підприємства.

2.2. Методика обліку електронних грошей та безготівкових розрахункових операцій

Безготівкові розрахункові операції залежать від предмету розрахунків, що, в свою чергу, має вплив на синтетичний облік безготівкових розрахунків.

Сутність безготівкових розрахункових операцій полягає в здійсненні перерахування коштів з рахунка платника на рахунок отримувача, зарахування згідно доручення юридичних та фізичних осіб внесених коштів в касу банку на рахунки отримувачів. Основою є подані в банківську установу розрахункові документи (паперовий або електронний варіант) [14].

Здійснення безготівкових розрахункових операцій ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» відбувається за допомогою платіжного доручення. Даний документ використовується при розрахунках з контрагентами по отриманих товарно-матеріальних цінностях, послугах, роботах, по сплаті відсотків в банківські установи, платежів у фіскальну службу та фонди (рис. 2.6).

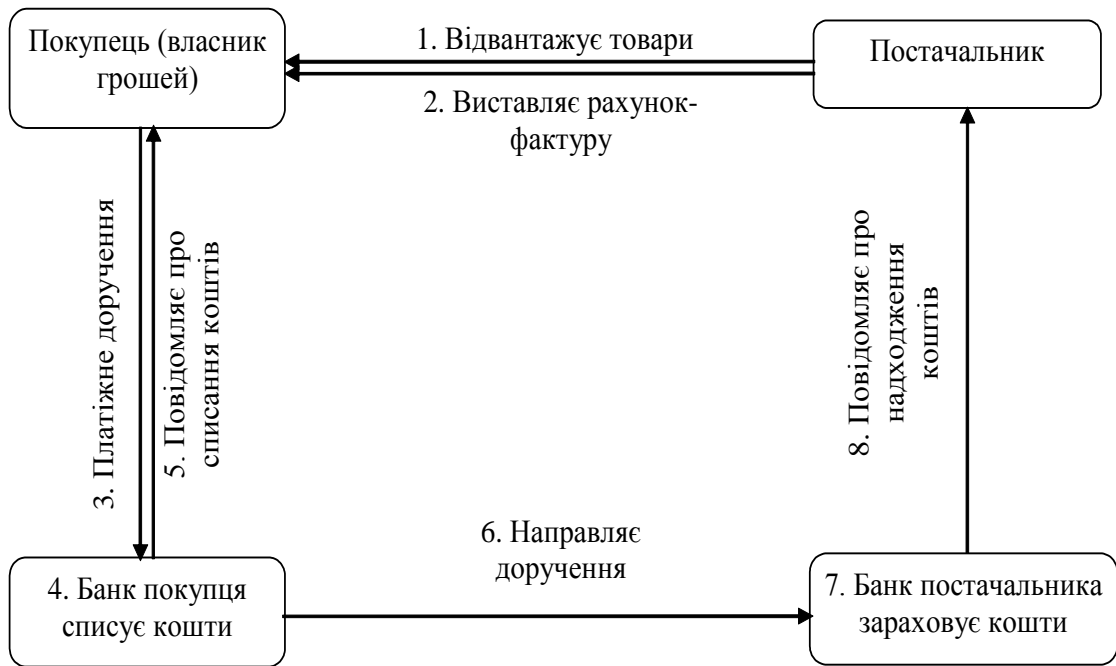

Рис. 2.6. Схема розрахункових операцій платіжними дорученнями

Застосування платіжних вимог-доручень являє собою вимогу одержувача до платника про сплату грошових коштів та доручення останнього банківській установі, що його обслуговує, про перерахування коштів з власного рахунку на рахунок одержувача (рис. 2.7).

Лише у випадку згоди на оплату вимога-доручення заповнюється платником та передається в обслуговуючий банк. Сума до сплати має відповідати сумі, яку вказав отримувач коштів.

При використанні платіжних вимог основні види розрахунків включають розрахунки перед бюджетом, перед митними органами, суми фінансових санкцій при порушенні розрахунків з бюджетом або по укладених угодах, розрахунки по претензіях, по заробітній платі тощо.

Примусове стягнення сум по таких розрахунках передбачає відображення витрат у звітному періоді з впливом на фінансові результати в обліку [52].

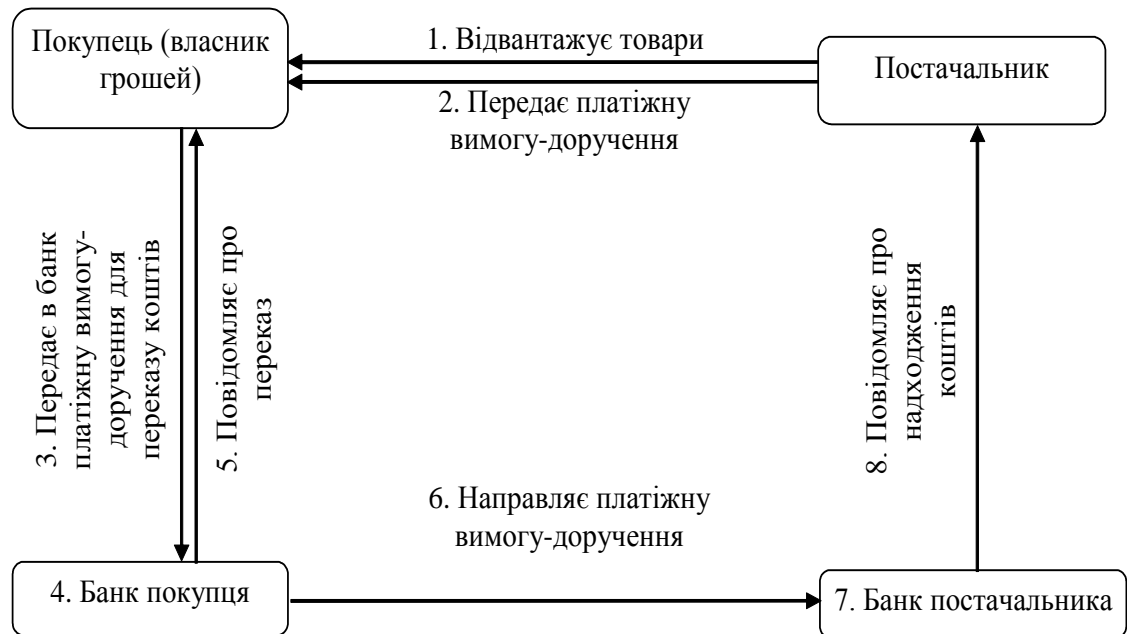

Рис. 2.7. Схема розрахункових операцій платіжними вимогами-дорученнями

Ще одним видом платіжних документів при безготівкових розрахункових операціях є корпоративна картка [48]. Її оформляють на наступні цілі:

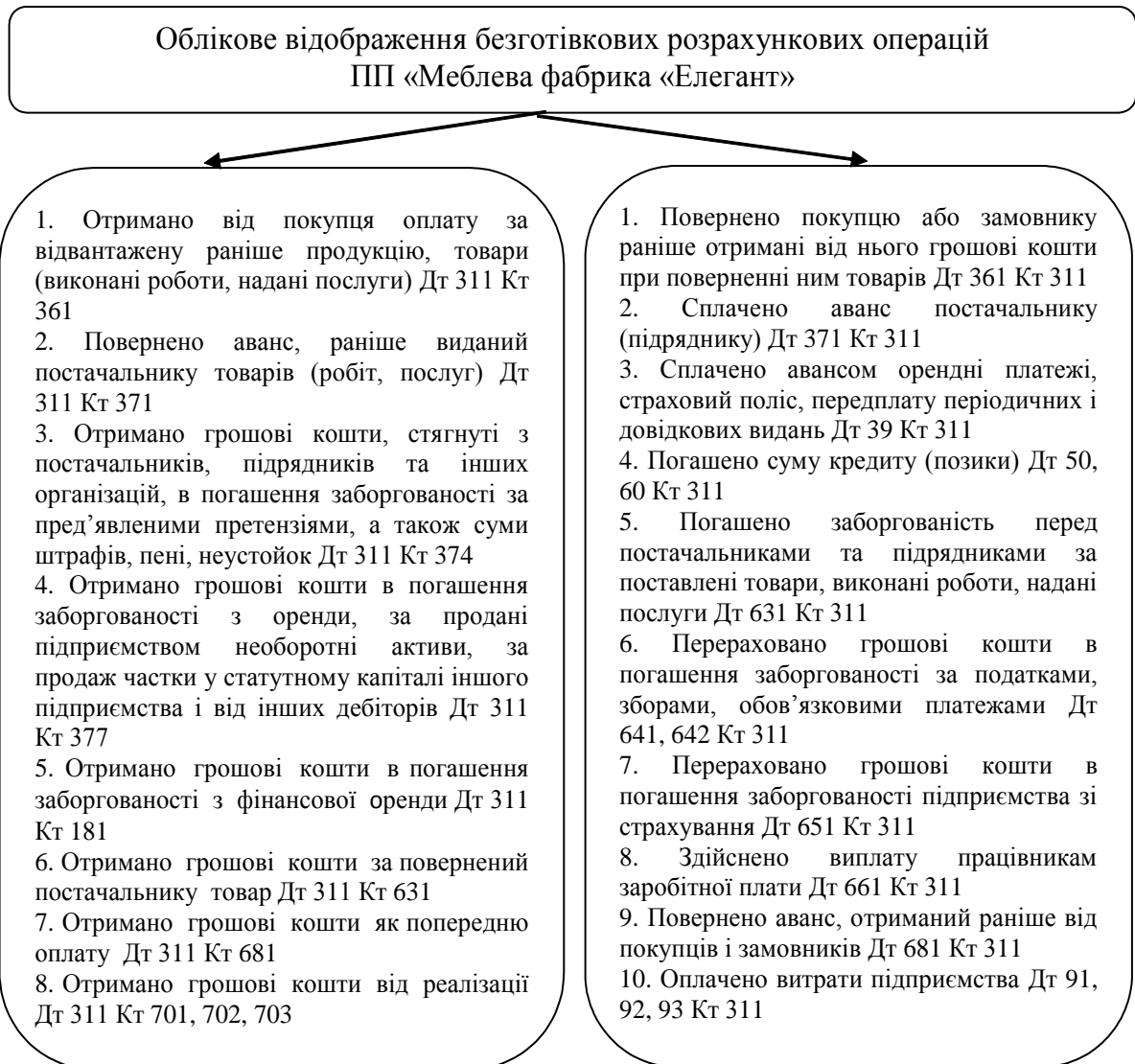
- виконання розрахунків в безготівковій формі за межами України на витрати, пов'язані з відрядженням;
- виконання розрахунків в безготівковій формі закордоном на витрати представницького характеру.

Правомірність використання корпоративної картки підтверджується наявністю реквізитів, які дозволяють ідентифікувати держателя [38]. Для використання картки попередньо відкривається картковий рахунок в банку і перераховуються кошти на нього. Ці кошти довірена особа зможе використовувати на необхідні цілі з подальшим складанням звіту по використаних коштах.

Платіжні картки також використовуються для перерахування коштів працівникам підприємства, тобто підприємство здійснює безготівкові розрахунки з працівниками [41; 46]. Для цього працівник банківської установи відкриває поточні рахунки з використанням платіжних карток для працівників підприємства, які укладають договір з банком про використання даних карток. Банківська установа передає підприємству перелік відкритих рахунків. На основі отриманої платіжної відомості за допомогою системи «Клієнт-Банк» банківська установа виконує перерахування коштів на платіжні картки працівників. Працівник банківської установи встановлює наявність коштів для зарахування заробітної плати, факт сплати податків і лише тоді відбувається зарахування коштів на рахунки працівників. На платіжній відомості працівник банківської установи ставить штамп банку і підпис – в такий спосіб цей документ є підтвердженням перерахування безготівково коштів в рахунок заробітної плати працівникам. Відповідно оформляти інші документи для цієї операції не потрібно.

Факт здійснення безготівкових розрахункових документів засвідчує банківська виписка. Цей документ готується банківською установою та передається підприємству-клієнту. Фактично цей документ містить аналітичні дані по безготівковому руху коштів в частині їх надходження та списання. На підставі банківської виписки підприємство може прослідкувати своєчасність виконання банком доручень щодо безготівкових платежів. Бухгалтер підприємства нумерує банківську виписку, додає підтвердуючі документи щодо безготівкових розрахункових операцій, перевіряє правильність сум, вказує кореспонденцію рахунків.

Для облікового відображення здійснення безготівкових розрахункових операцій застосовується рахунок 31 (рис. 2.8). Після здійснення усіх проведень дані групуються у журналі 1 (по кредиту рахунку 31) та у відомості 1.2 (по дебету рахунку 31).

**Рис. 2.8. Облікове відображення безготівкових розрахункових операцій
ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»**

Щоденні операції підприємства потребують оперативності в прийнятті рішень, проведення господарських операцій, отриманні необхідної інформації [7; 9]. Важливим є отримання даних про залишок грошових коштів при великих обсягах грошових оборотів. Тому бухгалтер не має фізичної можливості швидко та оперативно передавати платіжні документи в банківську установу. Відповідно для забезпечення швидкості безготівкових розрахунків відбувається використання інформаційних технологій в обліковому процесі. Саме з цією метою застосовується система «Клієнт-Банк»:

- зашифрований вигляд передачі повідомлень між підприємством та банківською установою при застосуванні сертифікованих засобів захисту;
- рух розрахункових документів між підприємством та банківською установою.

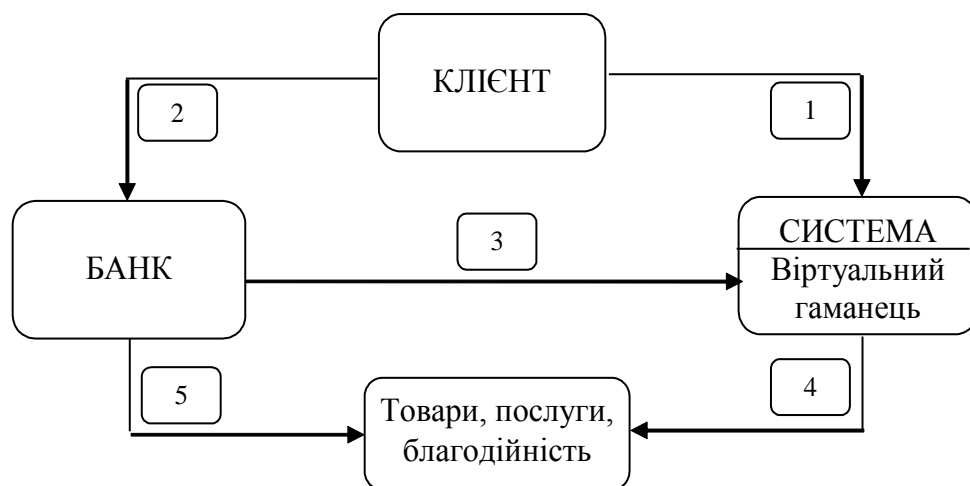
В банківській установі отримані розрахункові документи перевіряються на достовірність електронних підписів, тому система «Клієнт-Банк» забезпечує конфіденційність операцій.

Важливим в діяльності суб'єктів ринку при безготівкових розрахункових операціях є завдання підвищити аналітичну цінність інформації по розрахунках. Це дасть можливість полегшити роботу бухгалтерської служби при веденні обліку безготівкових розрахунків та можливість здійснювати оперативний контроль по розрахунках з контрагентами.

Сучасні тенденції в розвитку банківських послуг зумовили різноманіття в способах організації та здійснення розрахунків, у виборі платіжних інструментів, їх використанні для суб'єктів господарювання.

Перспективним засобом здійснення безготівкових розрахункових операцій є використання електронних грошей, що стосуються внутрішньої електронної валютно мережевої спільноти. Основна сфера їх застосування – придбання та продаж віртуальних товарів. Схема розрахунків електронними грошима (рис. 2.9) [34].

Особливостями електронних грошей є генерування та перерахування їх операторами платіжних систем (розробник, власник електронної системи тощо) – фактично це особи (фізичні/юридичні особи), що не відносяться до фінансових та кредитних установ. Через наявність різних платіжних систем електронні гроші мають різні варіанти умовних валют [37, с. 123].

1. Користувач реєструється у системі «електронних» грошей і створює «віртуальний гаманець»
2. Користувач вносить на банківський рахунок реальну валюту (національну або іноземну) будь-якими можливими способами (через касу, банкомати, електронний банкінг і т.п.)
3. Банк-агент системи емітує «електронні гроші», які відображаються у «віртуальному гаманці» користувача
4. Користувач розраховується з «віртуального гаманця» за покупки, наприклад у інтернет-магазинах, які співпрацюють з обраною системою «електронних» грошей
5. Торговці через банки- агенти системи конвертують «віртуальні гроші» у реальну валюту і таким чином виводять засоби з системи «електронних» грошей на банківські рахунки або у готівковий обіг

Рис. 2.9. Схема розрахунків електронними грошима

Документальне оформлення операцій з електронними грошима відображає використання документів, які складаються на кожному етапі руху електронних грошей.

Початковим документом в операціях з електронними грошима є договір (в момент реєстрації в системі електронних грошей).

Рух електронних грошей потрібно оформляти актом приймання-передачі електронних грошей, випискою з системи електронних грошей, розрахункові документи для банківських та товарних операцій (рис. 2.10).

Рис. 2.10. Документальне оформлення операцій з електронними грошима

В обліковому процесі електронні гроші вважаються іншими коштами, так як можуть вільно конвертуватися у звичайні гроші. Облікове відображення електронних грошей здійснюється на рахунку 33 (субрахунок 335) [15; 42].

Цей субрахунок показує облікове відображення електронних грошей, які використовуються в операціях комерційними агентами та користувачами згідно чинного законодавства.

Облікове відображення операцій з електронними грошима наведено на рис. 2.11.

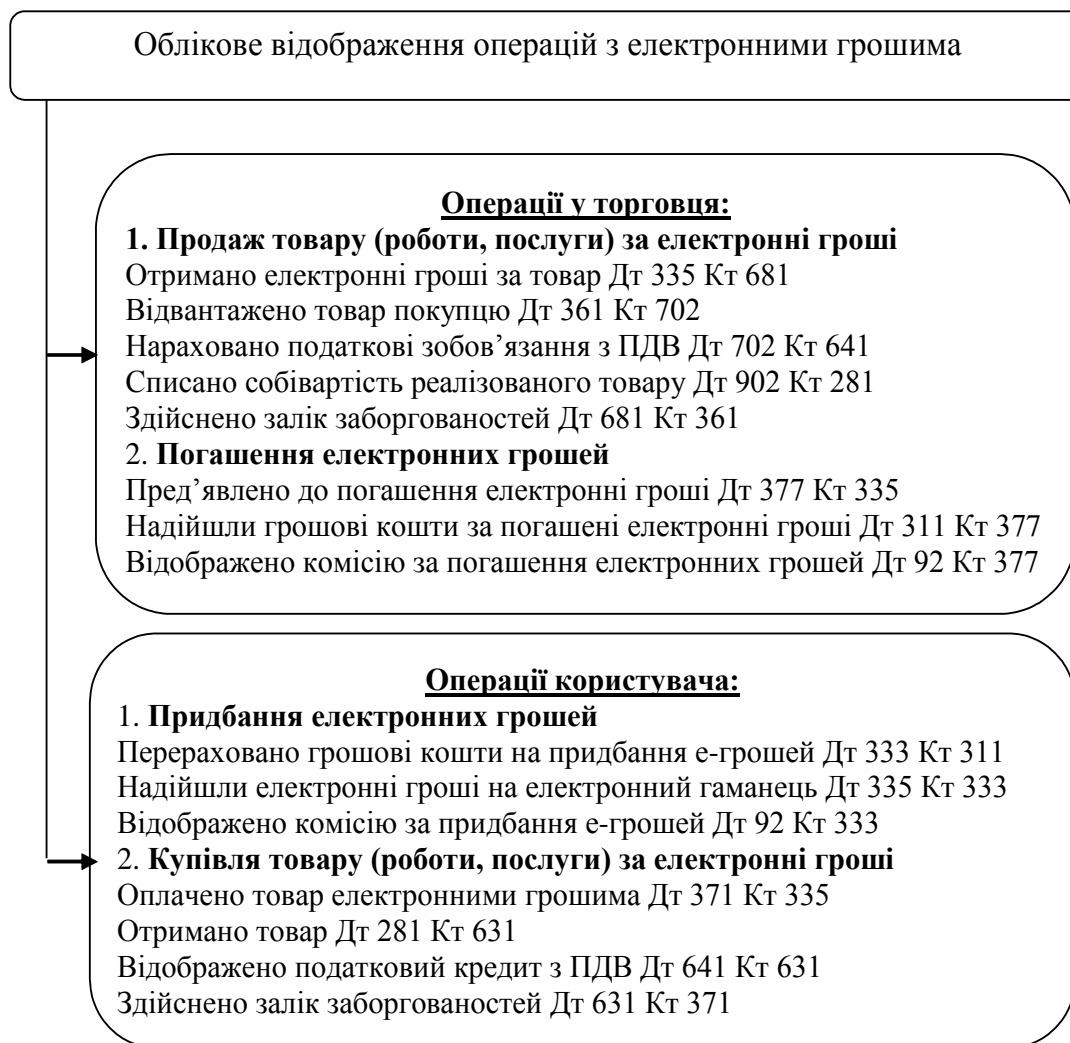

Рис. 2.11. Облікове відображення операцій з електронними грошима

Вивчення питань використання електронних операцій в діяльності підприємств потребує внесення удосконалення в облікове відображення операцій з електронними грошима. Наукові праці з цих питань містять пропозиції з внесення змін відображення операцій на субрахунках обліку, що дозволить деталізувати дані про рух електронних грошей та забезпечить структурованість даних щодо використання електронних грошей [20, с. 146]. Вважаємо доцільним здійснювати облікове відображення електронних грошей в розрізі карток та мережі. Це забезпечить аналітичність даних про електронні гроші для учасників операцій з електронними грошима.

2.3. Контроль за операціями з готівкою, електронними грошима та безготівковими розрахунковими операціями

Контроль за операціями з готівкою можна розподілити на два види – внутрішній та зовнішній.

Безпосередньо внутрішній контроль полягає у здійсненні регулярних інвентаризацій каси [33]. Зовнішній контроль координують органи фіскальних служб, Міністерства внутрішніх справ України, фінансові органи.

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» проводить інвентаризацію каси не рідше одного разу на квартал. Крім цього, внутрішніми наказами визначено здійснення інвентаризації перед річною інвентаризацією, при зміні матеріально відповідальної особи, при стихійних лихах, при виявленні крадіжок та при інших непередбачених ситуаціях. При необхідності на підприємстві проводяться раптові інвентаризації, що визначено наказом про касову дисципліну.

Для здійснення інвентаризації підприємство має сформовану інвентаризаційну комісію (представники апарату управління підприємства, бухгалтерського підрозділу), яку очолює керівник підприємства. створення інвентаризаційної комісії підтверджено наказом керівника.

Безпосередню інвентаризацію проводять у присутності матеріально відповідальної особи. Попередньо видається наказ керівника про проведення інвентаризації каси. Комісія основну увагу приділяє перевірці фактичної наявності грошових коштів та документів у касі. Для проведення інвентаризації комісія обирає період на початку або на кінець робочого дня, оскільки касир уже здійснив підрахунок готівкових оборотів за день і залишку готівки.

Послідовність проведення інвентаризації в касі зображено на рис. 2.12.

Наявні цінні папери в касі інвентаризують поштучно. Важливим при цьому є перевірка фактичної їх наявності, правильності їх оформлення,

своєчасності відображення операцій з цінними паперами в обліку та в розрізі емітентів [16].

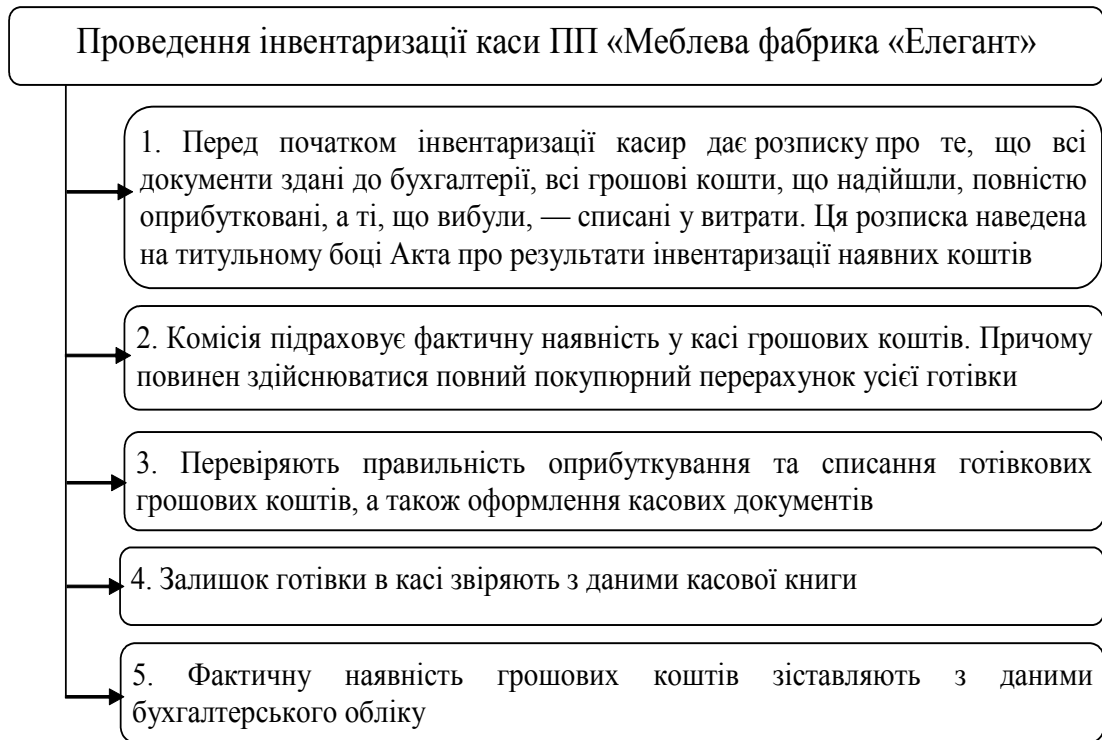

Рис. 2.12. Послідовність проведення інвентаризації в касі ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Результати проведеної інвентаризації підприємство показує в акті про результати інвентаризації наявних коштів, що зберігаються. Вимоги до подання даних у наведеному акті подано на рис. 2.13 [31]. Акт інвентаризації наявності грошових документів, бланків документів суворої звітності використовується для грошових документів і бланків суворої звітності в касі.

Під час інвентаризації можуть виявити надлишок або нестачу готівки. В першому випадку надлишок вважається доходом підприємства та оформляють в касі прибутковим касовим ордером. У випадку нестачі готівки відповідальність несе касир як матеріально відповідальна особа. Покриває нестачу шляхом внесення готівки в касу або шляхом утримання із заробітної плати.

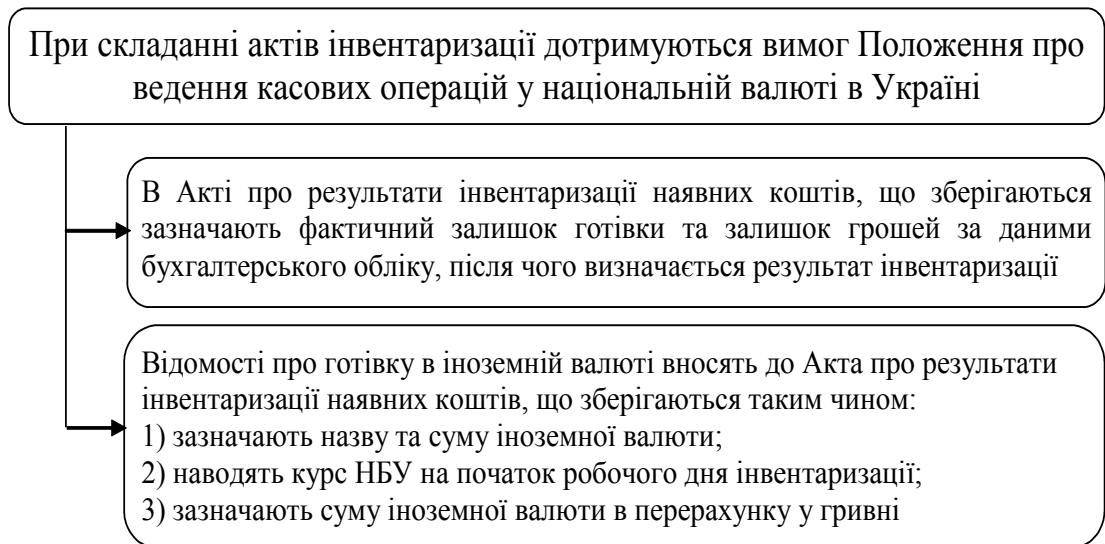

Рис. 2.13. Дотримання вимог при складанні акта інвентаризації

Важливою вимогою є складання вище наведених актів у двох екземплярах та підписання усіма членами комісії [17]. Крім цього, підпис ставить також матеріально відповідальна особа та отримує один екземпляр акту. Другий примірник передається в бухгалтерію.

Зовнішні перевірки здійснюються у строки, визначені фіскальними службами. При цьому предметом їх перевірки є документи підприємства за певний період за визначеними напрямками (рис. 2.14).

Рис. 2.14. Основні напрями зовнішніх перевірок

За результатами зовнішніх перевірок при виявленні порушень складають акт про перевірку дотримання порядку ведення операцій з готівкою, в якому має міститись обґрунтування порушень та рекомендації керівництву підприємства щодо їх усунення [31]. Підписують акт посадові особи, що здійснювали перевірку, керівник та головний бухгалтер підприємства. При відсутності порушень складається довідка, яка містить інформацію про предмет перевірки та законодавчі норми такої перевірки.

Здійснення внутрішнього контролю операцій з електронними грошима має за мету підтвердити достовірність, повноту та правдивість даних щодо наявності та руху електронних грошей, їх раціональне та ефективне використання в напрямку забезпечення успішної діяльності суб'єкта господарювання, збереження майна підприємства і зокрема електронних грошей.

Внутрішній контроль операцій з електронними грошима для виконання мети потребує виконання наступних завдань: розрахунок фактичної наявності на певну дату, відповідність фактичного стану вимогам законодавства та виявлення відхилень, дослідження операцій з електронними грошима з приводу формування недостовірної фінансової звітності, встановлення можливих ризиків при використанні електронних грошей, підтримання збереження та ефективного використання електронних грошей на підприємстві, дотримання норм чинного законодавства і внутрішніх положень.

Послідовність проведення внутрішнього контролю операцій з електронними грошима представлено на рис. 2.15.

При проведенні внутрішнього контролю операцій з електронними грошима використовуються методи документального та фактичного контролю. Основним з методів фактичного контролю є інвентаризація.

Зовнішній контроль операцій з електронними грошима здійснює НБУ [32]. Так, банківські установи зобов'язані здійснювати перевірку усіх осіб, хто відкриває електронний гаманець, так як при відкритті рахунків з

укладанням договору. Платежі з використанням електронних грошей повинні містити інформацію про платника та отримувача. Якщо наперед оплачена картка, то ідентифікацію проводити не потрібно. У випадку ідентифікованого користувача на електронному гаманці (наповнюваному) може бути ліміт коштів до 400000 грн, в іншому випадку – лише до 5000 грн. Не дозволяється видавати кредит з коштів, що отримані як передплата за випущені електронні гроші.

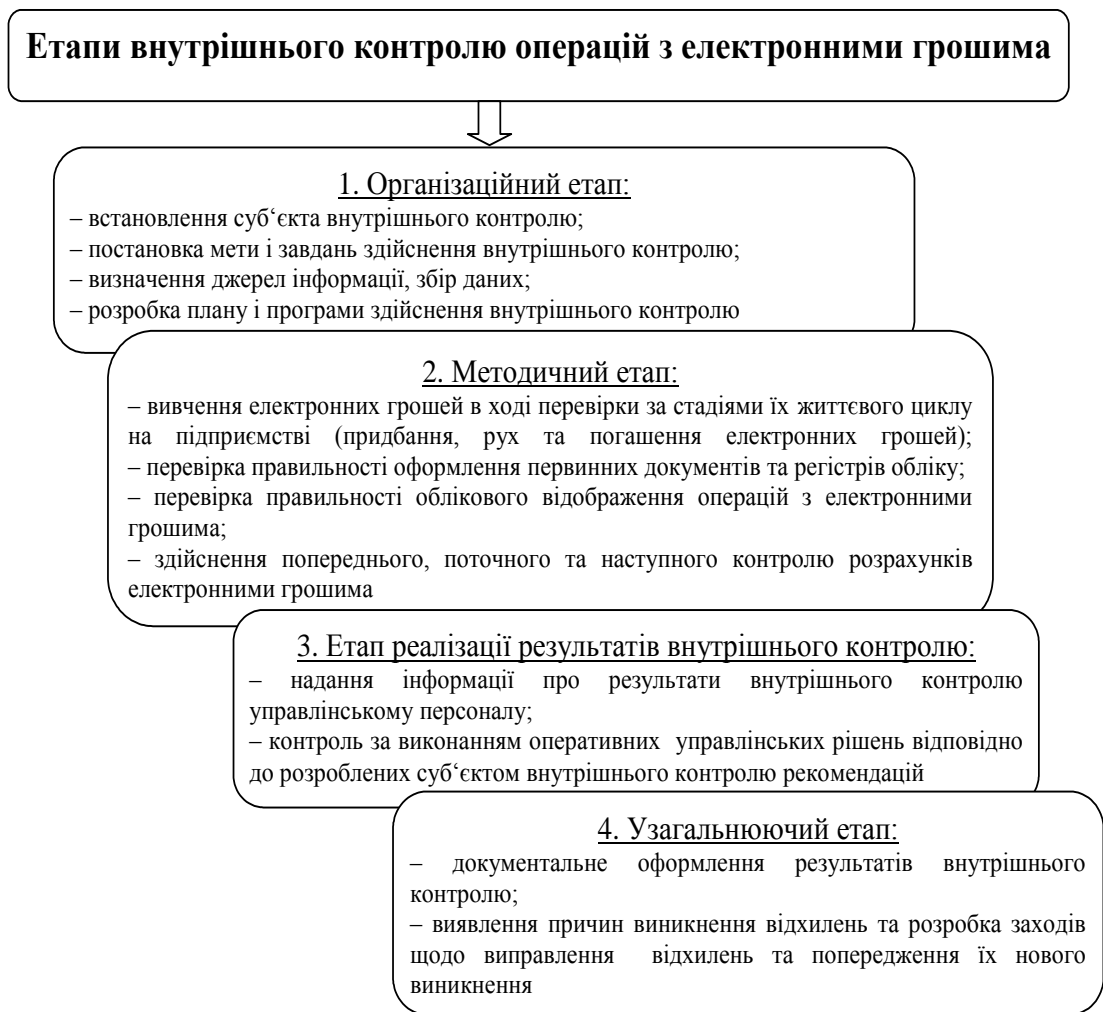

Рис. 2.15. Послідовність проведення внутрішнього контролю операцій з електронними грошима

Зміцнення фінансового стану підприємства, забезпечення його платоспроможності залежить стану безготівкових розрахункових операцій. Під час здійснення контролю встановлюють відповідність виконання розрахункових операцій чинному законодавству та правильність

документального обґрунтування. Важливим є підтвердження законності розрахунків, їх доцільності, правильності відображення в обліку безготівкових розрахункових операцій. Об'єктом контролю виступають кошти, що використовуються при розрахунках.

Контроль безготівкових розрахункових операцій здійснюють як банківські установи, так і підприємства. Банківські установи перевіряють дотримання правил розрахунків, чинного законодавства щодо вимог відкриття та закриття рахунків (в т.ч. фінансового моніторингу). Періодично перевіряються розрахункові документи, аналізуються звітні документи підприємств [54]. Внутрішній контроль ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» (ревізійна комісія) безпосередньо спрямований на встановлення законності безготівкових розрахункових операцій. Такий контроль здійснюється суцільним методом. Зокрема перевіряються банківські виписки, платіжні доручення, чекові книжки. Важливим є встановлення збереженості виписок, правильність складання розрахунково-платіжних документів, підрахунку дебетових і кредитових оборотів.

Розрахунково-платіжні документи перевіряють на встановлення тотожних сум із випискою банку, обґрунтованість безготівкових операцій, підтвердження договірних домовленостей, обґрунтованість оприбуткування куплених ТМЦ. При перевірці розрахункових операцій з дебіторами та кредиторами особливу увагу приділяють первинних розрахунково-платіжних документах, виписках банку та записам в бухгалтерських регістрах.

Важливим методом перевірки є інвентаризація розрахунків, результатом якої є складений акт. Для звірки розрахунків здійснюють зустрічну перевірку із дебіторами. Останні підтверджують свою заборгованість або ж вказують на наявні розбіжності у сумах. В межах підприємства внутрішній контроль передбачає співставлення даних із складанням акту. Для підтвердження достовірності заборгованості постачальників при безготівкових розрахунках співставляють дані платіжних документів із виписками банків. Встановлені порушення ревізійна комісія

відображає в акті ревізії фінансово-господарської діяльності підприємства з прикріпленням відомостей про виявлені порушення та зловживання, актів інвентаризації заборгованості з дебіторами та кредиторами, з постачальниками та покупцями, акти звірки розрахунків.

При проведенні перевірки операцій на рахунках в банківській установі беруть до уваги дані з виписок банку з доданими підтверджуючими документами, копії платіжних документів, реєстри аналітичного та синтетичного обліку по рахунках 31, 33, звітні документи.

Грошові розрахунки відбуваються в готівковій, електронній та безготівковій формі. Використання готівки здійснюється в щоденних операціях в незначних сумах, але дані операції вважаються операціями з підвищеним ризиком. Відповідно питання їх контролю є актуальним для забезпечення законності готівкових операцій. Останнім часом відбувається активне використання електронних грошей та безготівкових розрахункових операцій, що зумовлено діджиталізацією економіки. Тому важливим є постійний контроль та регулювання даних операцій в діяльності суб'єктів ринку.

Висновки до розділу 2

Готівкові розрахунки використовуються підприємством в щоденних операціях. В складі підприємства створюється підрозділ – каса. В цьому підрозділі ведуться операції з надходження та видачі готівки, зберігання грошових документів. Облікове відображення даних про рух готівки в касі здійснюється на рахунку 30 «Готівка». Прибутковий та видатковий касові ордери використовуються для відображення отримання та витрачання готівки.

Перспективним засобом здійснення безготівкових розрахункових операцій є використання електронних грошей, що стосуються внутрішньої

електронної валютно мережевої спільноти. Основна сфера їх застосування – придбання та продаж віртуальних товарів.

Все більше поширення набувають безготівкові розрахунки, особливо в сучасних умовах розвитку економіки України. Саме завдяки безготівковим розрахункам відбувається рух коштів між платником та одержувачем через банківську систему. Такі розрахунки є сполучною ланкою між суб'єктами господарювання та оточуючим ринковим середовищем. Безготівкові розрахунки залучають підприємство у процеси виробництва, розподілу та споживання.

Внутрішній контроль за дотриманням касової дисципліни здійснює саме підприємство шляхом інвентаризації залишків готівки не рідше одного разу на квартал. Інвентаризація проводиться обов'язково у випадках, передбачених законодавством, а також на вимогу органів контролю при перевірці. Результати інвентаризації оформляються актом, що підписується всіма членами комісії та матеріально відповідальною особою. У госпрозрахункових підприємствах зовнішній контроль за дотриманням касової дисципліни здійснюють органи фіскального контролю. Контроль за дотриманням ліміту каси здійснюється шляхом порівняння фактичних залишків із сумою встановленого ліміту за кожен день.

Здійснення внутрішнього контролю операцій з електронними грошима має за мету підтвердити достовірність, повноту та правдивість даних щодо наявності та руху електронних грошей, їх раціональне та ефективне використання

Контроль безготівкових розрахунків повинен підтвердити або спростувати вимоги щодо здійснення безготівкових розрахунків. У процесі контролю перевіряють дотримання нормативно-правового забезпечення виконання безготівкових розрахунків та вивчають стан організації розрахунково-платіжної дисципліни на підприємстві. Особливу уваги перевіряючих викликають питання щодо своєчасності виявлення помилок у розрахункових та платіжних документах.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ГОТІВКИ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПП «МЕБЕЛЬНА ФАБРИКА» «ЕЛЕГАНТ»

3.1. Аналіз динаміки та структури грошей та їх еквівалентів підприємства

Запорука успішного функціонування підприємства полягає в ефективному управлінні фінансовими ресурсами. Для цього необхідно зберігати на рахунках необхідну для поточних операцій суму грошових коштів. Такий мінімум грошових коштів виступає страховим запасом для погашення поточної незбалансованості грошових потоків. Обсяг цих коштів визначається на рівні виконання першочергових платежів. Враховуючи, що грошові кошти при зберіганні на рахунках не приносять для підприємства доходу, тому важливо встановлювати їх безпечний мінімум. Великий обсяг залишків на рахунках може свідчити про неефективне управління оборотним капіталом. Саме збалансованість грошових потоків лежить в основі ефективності та прибутковості діяльності підприємства.

Важливим є проведення горизонтального та вертикального аналізування з метою забезпечення ефективного управління грошовими коштами. Для цього оцінюють динамічні зміни обсягів формування додатного, від'ємного та чистого грошового потоку по різних джерелах, визначають їх темпи зростання та тенденції змін. Поглиблений аналіз проводиться з використанням вертикального аналізу, що дає можливість встановити структурні зміни складових грошових потоків та прослідкувати тенденції їх змін [22].

Важливими інформаційними джерелами для проведення такого аналізу є дані балансу та звіту про рух грошових коштів, що дає можливість оцінити грошові кошти в динаміці, їх структурні зміни загалом та в розрізі видів

діяльності, оцінити збалансованість позитивного та негативного грошових потоків.

Економічна література визначає доцільність здійснення аналізу грошових коштів їх обмеженістю на підприємствах, нестійкістю фінансового стану підприємств, ймовірною втратою платоспроможності підприємствами, необхідністю підвищення рівня ефективного управління грошовими потоками. Тому важливим є проведення системного аналізу грошових коштів. Це дасть можливість оцінити діяльність підприємства в минулому, поточному часі та спрогнозувати тенденцію змін грошових потоків.

Послідовність аналізування грошових коштів подано на рис. 3.1.

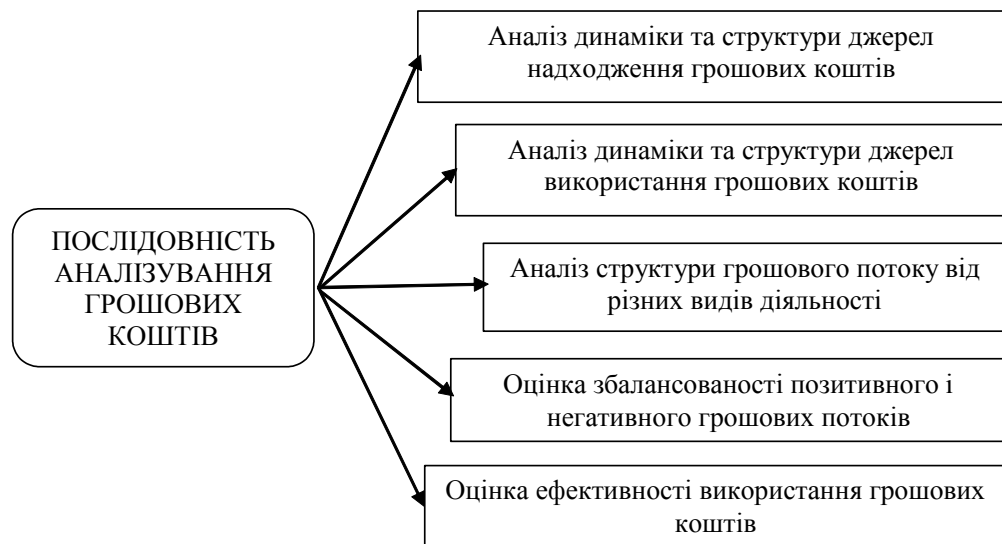

Рис. 3.1. Послідовність аналізування грошових коштів

Аналізування грошових коштів базується на використанні методів, поданих на рис. 3.2 [23; 49].

Простота, достатність наявної інформаційної бази і можливості правильного трактування результатів розрахунків за цими методами пояснюють їх особливу поширеність у застосуванні. Вивчення відхилень залишку грошових коштів і чистого фінансового результату підприємства передбачає дослідження грошових потоків загалом та у взаємозв'язку з фінансовим результатом.

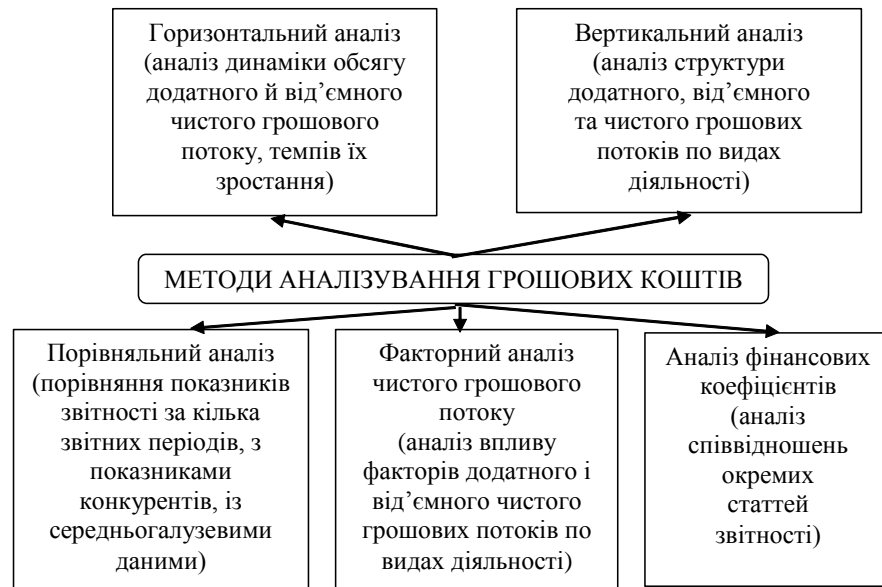

Рис. 3.2. Методи аналізування грошових коштів

Динамічний аналіз грошових коштів в діяльності підприємства є одним з трудомістких напрямів аналізу. Дослідження змін грошових коштів за декілька років дозволяє встановити їх використання та тенденцію руху, що дасть можливість змодельовати ефективні напрями діяльності підприємства. Аналізування грошових коштів є підставою для контролю фінансової дисципліни за рухом грошових коштів (надходження, витрачання), виявлення порушень та зловживань [1; 4].

Аналізування динаміки грошових коштів в складі оборотних активів ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» подано в табл. 3.1 (додатки А, Б).

Таблиця 3.1

Аналізування динаміки грошових коштів в складі оборотних активів ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Показники	2017	2018	2019	2018/2017		2019/2018	
				Відхилення, +/-	Темп зростання	Відхилення, +/-	Темп зростання
Гроші та їх еквіваленти	40	62	3	+22	+55,00	-59	у 20 разів
Оборотні активи	412	349	296	-63	-15,29	-53	-17,91
Активи	412	349	296	-63	-15,29	-53	-17,91

Дані табл. 3.1 показують зростання грошей та їх еквівалентів в 2018 р. порівняно з 2017 р. на 22 тис. грн. В 2019 р. відбулось суттєве зменшення обсягу грошей та їх еквівалентів на 59 тис. грн., тобто відбулось зменшення коштів у 20 разів, ніж в 2018 р. Оборотні активи займають 100% в складі активів досліджуваного підприємства.

Для більшої наглядності відобразимо на рис. 3.3 подано динаміку грошей та їх еквівалентів в складі активів ПП «Мебельна фабрика» «Елегант».

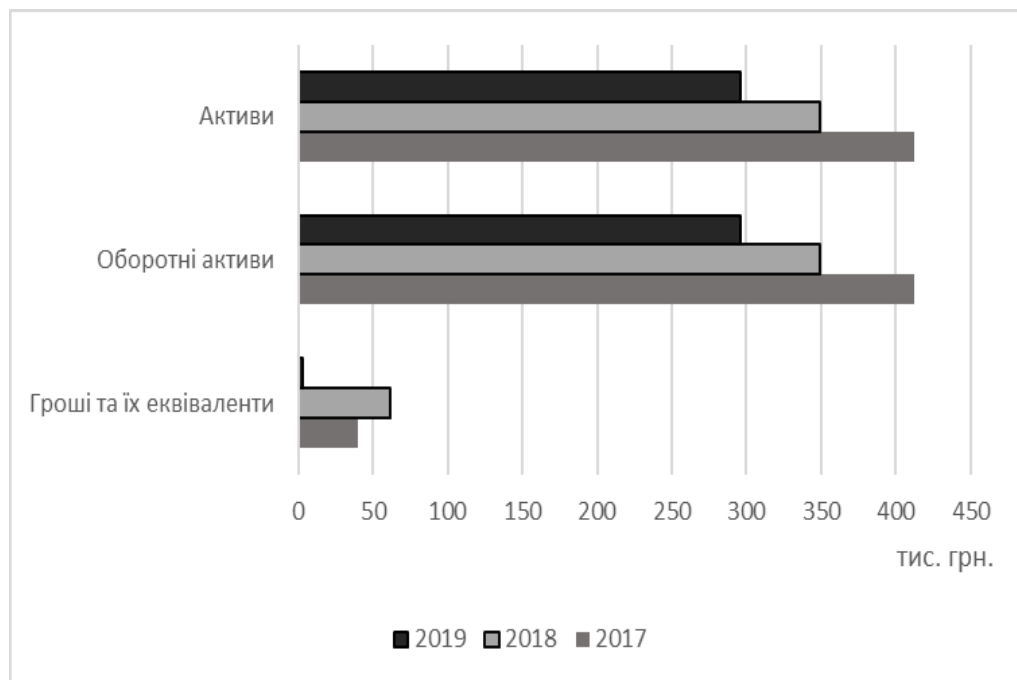

Рис. 3.3. Динаміка грошей та їх еквівалентів в складі активів ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Важливим для аналізування грошових коштів є аналіз грошових розрахунків. Аналіз шляхів отримання коштів на підприємство виконується для виявлення та уникнення ризиків, підвищення ефективності його діяльності. Проведення такого аналізу дає можливість здійснювати контроль фінансової дисципліни за рухом грошових коштів підприємства (надходження/витрачання), виявляти зловживання та вживати заходи по їх усуненню [10; 45; 55].

Аналізування динаміки грошових коштів за шляхами їх отримання подано в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Аналізування динаміки грошових коштів за шляхами їх отримання

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення, +/-	
				2018/2017	2019/2018
Приток грошових коштів, всього:	2330	3392	2858	+1062	-534
Каса	1050	1125	1232	+75	+107
Поточний рахунок	1246	2210	1580	+964	-630
Валютний рахунок	-	-	-	-	-
Інші грошові кошти	34	57	46	+23	-11
Відтік грошових коштів, всього:	2291	3370	2917	+1079	-453
Каса	1049	1124	1231	+75	+107
Поточний рахунок	1208	2246	1640	+1038	-606
Валютний рахунок	-	-	-	-	-
Інші грошові кошти	34	57	46	+23	-11

Аналізуючи результати розрахунків в табл. 3.2, можна стверджувати про збільшення притоку коштів на 1062 тис. грн. в 2018 р. порівняно з 2017 р., в т.ч. за рахунок готівки в касі (на 75 тис. грн.), коштів від безготівкових операцій (на 964 тис. грн.), інших коштів (на 23 тис. грн.). В 2019 р. спостерігалася протилежна ситуація: притік коштів зменшився на 534 тис. грн. в основному за рахунок коштів від безготівкових операцій (на 630 тис. грн.). Притік готівки в касу збільшився на 107 тис. грн.

Відтік коштів в 2018 р. зріс на 1079 тис. грн. в основному за рахунок безготівкових операцій (на 1038 тис. грн.). В 2019 р. відтік коштів навпаки зменшився на 453 тис. грн. за рахунок зменшення по безготівкових операціях на рахунку на 606 тис. грн. Відтік коштів у касі збільшився на 107 тис. грн.

Рух грошових коштів дає підстави для оцінювання змін надходжень та використання чистого грошового потоку. Це є підставою для оцінки тенденцій розвитку підприємства та збалансованості його діяльності. Тому

проводиться оцінювання джерел грошових потоків в динаміці та в структурі [51, с. 284-285].

Важливим є проведення аналізу та оцінки руху грошового потоку в розрізі джерел надходжень грошових коштів. Негативний потік відповідно аналізується в розрізі напрямів витрачання коштів [13, с. 254].

Аналізування руху грошових коштів діяльності ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» наведено в табл. 3.3 (додатки В, Д).

Таблиця 3.3

**Аналізування динамічних змін грошових коштів
ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»**

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2018/2017		Відхилення 2019/2018	
				+/-	%	+/-	%
Залишок коштів на початок року	1	40	62	+39	у 40 разів	+22	+55,00
Надходження від:	2330	3392	2858	+1062	+45,58	-534	-15,74
– реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2313	3389	2835	+1076	+46,52	-554	-16,35
– повернення податків і зборів	-	-	-	-	-	-	-
– цільового фінансування	-	-	-	-	-	-	-
– інші надходження	17	3	23	-14	-82,35	+20	у 7,7 разів
Витрачання грошових коштів на:	2291	3370	2917	+1079	+47,10	-453	-13,44
– оплату товарів (робіт, послуг)	318	648	64	+330	у 2 рази	-584	-90,12
– оплату праці	1244	1610,5	1776	+366,5	+29,46	+165,5	+10,28
– оплату відрахувань на соціальні заходи	362	447	484	+85	+23,48	+37	+8,28
– оплату зобов'язань з податків і зборів	345	481	573	+136	+39,42	+92	+19,13
– інші витрачання	22	183,5	20	+161,5	у 8,3 разів	-163,5	-89,10
Чистий рух коштів за звітний період	39	22	-59	-17	-43,59	-81	-368,18
Залишок коштів на кінець року	40	62	3	+22	+55,00	-59	-95,16

Дані табл. 3.3 показали, основні надходження та витрачання коштів на досліджуваному підприємстві відбувалися від операційної діяльності. Руху

коштів від фінансових та інвестиційних операцій на підприємстві в 2017-2019 рр. не відбувалося.

У 2018 р. на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» відбулося зростання надходження коштів на 1062 тис. грн., або на 45,58% порівняно з 2017 р. Це було результатом зростання надходження коштів як готівково, так і безготівково від реалізації меблевої продукції. Інші надходження зменшились, але суттєвого значення на загальну суму надходжень коштів не мали.

Витрачання грошових коштів також зросло на 1079 тис. грн., або на 47,10%. Це було результатом зростання закупівлі матеріалів на виробництво меблевої продукції (на 330 тис. грн., або у 2 рази) та оплати праці працівників підприємства (на 366,5 тис. грн., або на 29,46%). Інші витрачання коштів збільшились відповідно на 85 тис. грн. (відрахування на соціальні заходи), на 136 тис. грн. (зобов'язання з податків і зборів) та на 161,5 тис. грн. (інші витрачання).

В 2019 р. на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» зменшились надходження грошових коштів та їх витрачання. Так, на 534 тис. грн. надійшло менше коштів (або на 15,74%), ніж у 2018 р. Інші надходження зросли на 20 тис. грн. Це було результатом зменшення коштів від реалізації меблевої продукції (на 554 тис. грн., або на 16,35%). Так само витрачання коштів зменшилось на 453 тис. грн., або на 13,44%. Це було результатом зменшення витрат коштів на закупівлю сировини (на 584 тис. грн., або на 90,12%). Інші витрачання коштів також зменшились на 163,5 тис. грн. В той же час витрачання коштів на оплату праці, відрахування на соціальні заходи та зобов'язання з податків і зборів зросли в 2019 р. відповідно на 165,5 тис. грн., 37 тис. грн. і 92 тис. грн.

В цілому такі зміни в надходженнях та витрачаннях коштів в 2017-2019 рр. зумовили збільшення залишку грошових коштів на 22 тис. грн. і зменшення на кінець 2019 р. на 59 тис. грн. Тобто загалом досліджуване підприємство працювало в напрямі ефективного управління ресурсами для

здійснення своїх безготівкових платежів перед кредиторами та налагодження ситуації із своїми клієнтами для отримання безготівкових платежів від них.

Позитивні та негативні грошові потоки аналізуються в загальній величині коштів за допомогою вертикального аналізу, суть якого полягає в розрахунку питомої ваги окремих складових з отримання та витрачання грошових коштів за певний досліджуваний період. При цьому розрахунки здійснюються як в цілому по підприємству, так і за видами діяльності. Важливим є прослідкування динаміки змін часток елементів з надходження та витрачання грошових коштів за декілька періодів. Це дає можливість встановити визначальний вплив видів надходжень коштів на формування позитивного грошового потоку діяльності підприємства, видів витрачання коштів на формування негативного грошового потоку діяльності підприємства, динамічні зміни в структурі надходжень та витрачання грошових коштів за декілька періодів, динамічні зміни в чистих грошових потоках діяльності підприємства. Важливим є також вивчення співвідношень планових та фактичних даних щодо грошових потоків, що враховується при оперативному прийнятті рішень щодо розробки та коригування планів з руху грошових коштів. Досліджуються також динамічні зміни активів як результат витрачання коштів за різними напрямками [51, с. 285].

Проведення аналізування динамічних змін в структурі грошових коштів ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» наведено в табл. 3.4.

Результати розрахунків в табл. 3.4 показали, що в структурі надходжень та витрачання коштів протягом 2017-2019 рр. 100% становили від операційної діяльності. В 2017-2019 рр. в надходженнях коштів більше 90% становили кошти від продажу продукції: в 2017 р. – 99,27%, в 2018 р. – 99,91%, в 2019 р. – 99,20%. Як видно на кінець 2019 р. надходження від продажу продукції зменшились на 0,71 пункти структури. Інші надходження становили незначну частку у надходженнях коштів (0,73% в 2017 р., 0,09% в 2018 р., 0,80% в 2019 р.).

У структурі витрачань коштів близько 50% становлять на оплату праці: в 2017 р. – 54,30%, в 2018 р. – 47,79%, в 2019 р. – 60,88%. Як видно на кінець 2019 р. питома вага витрачань коштів на оплату праці зросла на 13,10 пунктів структури. Питома вага витрачань на оплату товарів коливалась протягом 2017-2019 рр. – від 13,88% до 2,19%. Витрачання коштів на відрахування на соціальні заходи та зобов'язання з податків і зборів займали близько 15% в структурі витрачань коштів протягом 2017-2018 рр. і на кінець 2019 р. зросли відповідно до 16,59% і 19,64%. Інші витрачання коштів займали менше 1% в 2017 р. і 2019 р., лише в 2018 р. становили 5,45%.

Таблиця 3.4

Аналізування структурних змін грошових коштів

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Показники	2017 рік		2018 рік		2019 рік		Відхилення, пунктів структури	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	2018/2017	2019/2018
Залишок коштів на початок року	1	-	40	-	62	-	-	-
Надходження грошових коштів від:	2330	100,00	3392	100,00	2858	100,00	-	-
– продаж продукції (робіт, послуг)	2313	99,27	3389	99,91	2835	99,20	+0,64	-0,71
– повернення податків і зборів	-	-	-	-	-	-	-	-
– цільового фінансування	-	-	-	-	-	-	-	-
– інші надходження	17	0,73	3	0,09	23	0,80	-0,64	+0,71
Витрачання грошових коштів на:	2291	100,00	3370	100,00	2917	-	-	-
– оплату товарів (робіт, послуг)	318	13,88	648	19,23	64	2,19	+5,35	-17,03
– оплату праці	1244	54,30	1610,5	47,79	1776	60,88	-6,51	+13,10
– оплату відрахувань на соціальні заходи	362	15,80	447	13,26	484	16,59	-2,54	+3,33
– оплату зобов'язань з податків і зборів	345	15,06	481	14,27	573	19,64	-0,79	+5,37
– інші витрачання	22	0,96	183,5	5,45	20	0,69	+4,48	-4,76
Чистий рух коштів за звітний період	39	-	22	-	-59	-	-	-
Залишок коштів на кінець року	40	-	62	-	3	-	-	-

На рис. 3.4 наведено динаміку надходжень та витрачань коштів ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» протягом 2017-2019 рр.

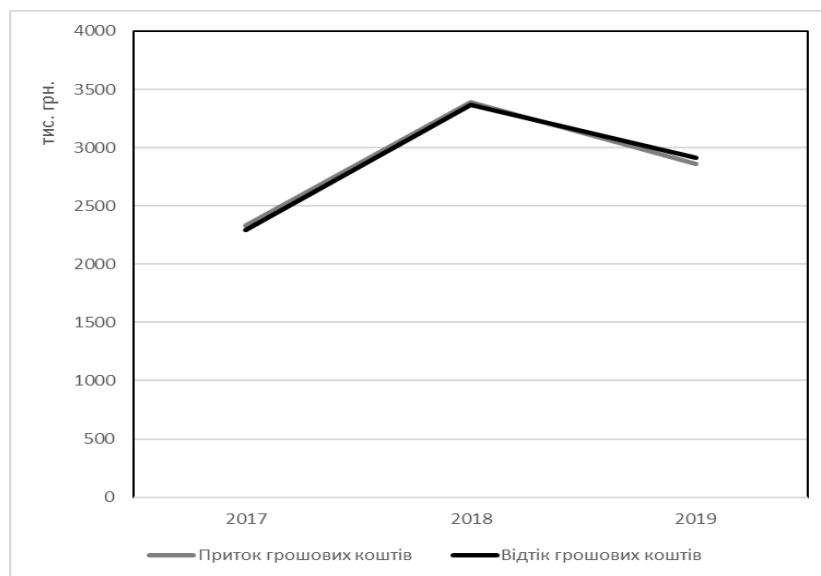

Рис. 3.4. Динаміка надходжень та витрачань коштів ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Як видно з рис. 3.4, в 2017-2018 рр. відбулось перевищення грошових надходжень над грошовими витрачаннями, що засвідчило про профіцит (надлишок) грошових коштів на підприємстві. В 2019 р. навпаки грошові надходження були нижчі за грошові витрачання, тобто досліджуване підприємство мало незначний дефіцит грошових коштів.

Варто прослідкувати взаємозв'язок між частотою, тривалістю й глибиною касового розриву. Наочно це наведено на рис. 3.5.

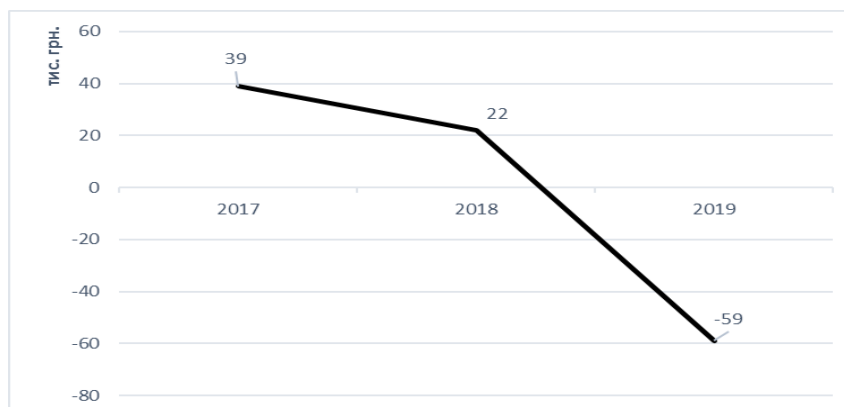

Рис. 3.5. Динаміка чистого грошового потоку ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Досліджуване підприємство протягом 2017-2019 рр. мало один касовий розрив в 2019 році. Тривалість розриву характеризується одним роком. Глибина касового розриву в 2019 році порівняно з 2017-2019 рр. є значною.

3.2. Аналіз стану безготівкових розрахунків підприємства

Запровадження різних форм господарювання суб'єктів ринку та розвитку їх взаємовідносин потребує використання як готівкової, так і безготівкової форм розрахунків. Постійні зміни зовнішніх та внутрішніх чинників, що мають вплив на результативність діяльності підприємств, посилення необхідності раціонального та правильного розпорядження ресурсами підприємства, зумовлюють важливість здійснення аналізу господарської діяльності. Останнє особливо важливим є для безготівкових розрахункових операцій суб'єктів ринку, що зумовлено значенням безготівкових розрахунків у взаємозв'язках підприємств з контрагентами на ринку, державними установами та роллю у процесах виробництва, розподілу та споживання. Тому питання оптимізування безготівкових розрахункових операцій на підприємствах є особливо актуальним на сьогоднішній день.

Для вибору форми безготівкових розрахунків є важливим вибір критеріїв їх ефективності в якості важелів з управління безготівкового платіжною системою. Рибченко М. Ф. вказує, що на прискореність розрахунків впливає ефективність та швидкість руху продукції від постачальника до покупця, а також швидкість переведення коштів з рахунку платника на рахунок отримувача коштів [39, с. 169]. Саме ці показники є критеріями ефективності форм безготівкових розрахункових операцій. При цьому ефективність розрахункових операцій забезпечується при умові співпадання часу відволікання оборотних коштів в розрахункові операції та часу переміщення товару між підприємствами. Протилежна ситуація навпаки означає зниження ефективності безготівкових розрахункових операцій, коли зростає тривалість відволікання коштів у розрахункові операції порівняно з

часом переміщення товару від підприємства-виробника до клієнта. Ефективність форм безготівкових розрахункових операцій розраховується за формулою:

$$E_{БР2017} = \frac{T_T}{T_P}, \quad (3.1)$$

де $E_{БР}$ – ефективність форм безготівкових розрахункових операцій;

T_T – тривалість руху товару від постачальника до покупця;

T_P – тривалість вкладення обігових коштів у розрахунки.

Результати оцінювання ефективності форм безготівкових розрахунків ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» наступні:

$$E_{БР2017} = \frac{2}{2} = 1$$

$$E_{БР2018} = \frac{2}{2} = 1$$

$$E_{БР2019} = \frac{2}{2} = 1$$

Як видно з розрахунків, на досліджуваному підприємстві при використанні платіжних доручень для безготівкових розрахункових операцій з постачальниками та покупцями ефективність такої форми розрахунків на достатньому рівні. Це свідчить про чітку організацію налагодженого кредитно-грошового обігу на підприємстві і визначальну роль використання безготівкових розрахунків в процесі прискорення оборотності оборотних коштів підприємства, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Надходження та витрачання коштів на підприємстві тісно пов'язано з виконанням розрахунків підприємства. В табл. 3.5 подано основні показники характеристики стану розрахунків ПП «Мебельна фабрика» «Елегант».

Таблиця 3.5

Аналіз показників, що характеризують стан розрахунків**ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»**

Показники	Роки			Відхилення		Відхилення	
				2018 до 2017 року		2019 до 2018 року	
	2017	2018	2019	у сумі	у %	у сумі	у %
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	287	142	83	-145	-50,52	-59	-41,55
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	229	140	153	-89	-38,86	+13	+9,29
Співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	1,25	1,01	0,54	-0,24	-19,07	-0,47	-46,52

Як видно з табл. 3.5, в 2017-2018 рр. дебіторська заборгованість перевищувала кредиторську заборгованість. Проте у 2019 р. кредиторська заборгованість навпаки перевищила дебіторську заборгованість, що засвідчило про відволікання грошових коштів із господарської діяльності досліджуваного підприємства. Тому підприємству необхідно проводити заходи щодо покращення використання грошових ресурсів.

Платоспроможність для підприємства є ознакою наявності коштів та їх еквівалентів, які будуть достатніми при розрахунках з кредиторами у випадку їх негайної вимоги оплати. До ознак платоспроможності можна віднести наявні кошти у касі, на рахунках та незначний обсяг заборгованості перед кредиторами. При цьому слід зауважити, що незначні залишки коштів на рахунках не означають неплатоспроможності підприємства, оскільки підприємство може отримати за декілька днів кошти від своїх дебіторів [12].

Тому для фінансового менеджменту підприємства важливим є управління наявністю коштів у касі та на рахунках в тому обсязі, якого буде достатньо і для здійснення безготівкових розрахунків, і для вкладень у матеріальні та інші ліквідні активи.

Існує думка, що на рахунку підприємства має бути сума коштів, яка відповідає різниці заборгованості перед кредиторами та заборгованості дебіторів в поточному періоді. Відповідно рівень платіжної готовності залежить від цих показників і визначається за формулою:

$$P_{\text{ППГ}} = \frac{З_{\text{КР}}}{\text{КЗ}-\text{ДЗ}} \times 100\% , \quad (3.1)$$

де $P_{\text{ППГ}}$ – рівень поточної платіжної готовності, КЗ – кредиторська заборгованість, ДЗ – дебіторська заборгованість.

Розрахунок рівня поточної платіжної готовності ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» подано у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Рівень поточної платіжної готовності ПП «Мебельна фабрика»
«Елегант»**

№ п/п	Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення	
					2018/2017	2019/2018
1	Залишок коштів на рахунку, тис. грн.	40	62	3	+22	-59
2	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	287	142	83	-145	-59
3	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	229	140	153	-89	+13
4	Рівень поточної платіжної готовності, %	69	3100	-4	+3031	-3104

Отже, найвищий рівень поточної платіжної готовності на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» був в 2018 р. – залишок коштів на рахунку перевищував різницю між кредиторською та дебіторською заборгованістю у 31 рази. В 2019 р. спостерігався негативний рівень поточної платіжної готовності досліджуваного підприємства.

Важливим поточним завданням управління підприємством є створення умов для забезпечення повної платіжної готовності, невиконання якої часто є

причиною непланових витрат підприємства щодо сплати пені при простроченні платежів. Відповідно для оцінювання платоспроможності на підприємстві слід скласти платіжний баланс на необхідну дату.

Ситуація, коли сальдо в активі платіжного балансу, не свідчить про неплатоспроможність підприємства. Оскільки оцінювання рівня платоспроможності здійснюється на основі інформації балансу при оцінці ліквідності оборотних коштів. Тобто таким чином враховується час для конвертації оборотних активів у готівку.

Складений платіжний баланс для ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» подано у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Платіжний баланс ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»

Платіжні кошти	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Платіжні зобов'язання	2017 рік	2018 рік	2019 рік
1. Гроші та їх еквіваленти	40	62	3	1. Заборгованість за кредитом	-	-	-
2. Заборгованість дебіторів	229	140	153	2. Заборгованість перед кредиторами	287	142	83
Всього	269	202	158	Всього	287	142	83
Сальдо	18	-	-	Сальдо	-	60	75
Баланс	287	202	158	Баланс	287	202	158

Як видно з табл. 3.7, ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» в 2017 році не виконувало умов платоспроможного підприємства. У 2018-2019 рр. досліджуване підприємство володіло достатнім обсягом активів для погашення зобов'язань, тобто воно було платоспроможним в 2018-2019 рр.

Для забезпечення підвищення платоспроможності підприємства слід покращувати результати його виробничої та комерційної діяльності. При цьому вплив на надійність фінансового стану має також раціональна організація використання ресурсів підприємства. Тому важливим є оцінювання не лише активів та пасивів, але й стану та використання ресурсів підприємства. Дані для цього потрібно брати в системі управлінського обліку.

3.3. Коефіцієнтний аналіз грошових коштів

Виконання своєчасних платежів своїм контрагентам та забезпечення на нормальному рівні поточної діяльності підприємству слід мати достатній обсяг грошових коштів, які надходять та витрачаються у вигляді грошових потоків від різних видів діяльності. Ефективна організація цих процесів впливає на поточні результати діяльності підприємства і майбутні прогностичні дані його показників.

Розрахунок відносних коефіцієнтів є важливою частиною аналізу грошових потоків. Відносні показники грошових потоків дають уявлення про якість діяльності підприємства шляхом аналізу показників руху грошових потоків. При цьому вивчаються та порівнюються значення відносних коефіцієнтів за декілька періодів, з плановими та базовими значеннями. Це дає підстави для виявлення позитивних та негативних тенденцій оцінювання якості управління грошовими потоками підприємства та розробки необхідних заходів щодо коригувань в оптимізаційних процесах з фінансового управління на підприємстві.

До коефіцієнтів можна віднести коефіцієнти, подані на рис. 3.6. Для їх розрахунку використовуються дані фінансової звітності досліджуваного підприємства.

Рис. 3.6. Коефіцієнти аналізування грошових коштів

Показники з оцінювання ефективності, ліквідності та рентабельності грошових коштів подано в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Показники аналізу грошових коштів

№ з/п	Показник	Формула розрахунку	Характеристика
1	Рівень достатності надходження грошових коштів (P_d)	$P_d = \frac{ГП_n}{ГП_n}$ де $ГП_n$ – позитивний грошовий потік в звітному періоді, $ГП_n$ – негативний грошовий потік у звітному періоді.	Оптимальне значення показника дорівнює одиниці. Свідчить про те, що у звітному періоді грошових коштів надходило стільки, скільки їх потрібно було для здійснення виплат.
2	Рентабельність залишку грошових коштів (P_z)	$P_z = \frac{\Phi_p}{З_c} \times 100\%$ де Φ_p – фінансовий результат діяльності підприємства; $З_c$ – середній залишок грошових коштів	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн. грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства в середньому протягом періоду, що досліджується
3	Рентабельність витрачених грошових коштів (P_B)	$P_B = \frac{\Phi_p}{ГП_n} \times 100\%$ де $ГП_n$ – негативний грошовий потік	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн. грошових коштів, витрачених підприємством за період, що досліджується
4	Рентабельність грошових коштів отриманих (P_H)	$P_H = \frac{\Phi_p}{ГП_n} \times 100\%$ де $ГП_n$ – позитивний грошовий потік	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн., грошових коштів, які отримало підприємство за період, що досліджується
5	Рентабельність чистого грошового потоку ($P_{ГП}$)	$P_{ГП} = \frac{\Phi_p}{ГП_ч} \times 100\%$ де $ГП_ч$ – чистий грошовий потік	Сума прибутку (збитку) на 1 грн. чистого грошового потоку
6	Коефіцієнт ефективності грошових потоків (K_E)	$K_E = \frac{ГП_ч}{ГП_n} \times 100\%$	Узагальнюючий показник оцінки руху грошових коштів
7	Коефіцієнт руху грошових коштів ($K_{РГК}$)	$K_{РГК} = \frac{ГП_ч}{ПЗ}$ де $ПЗ$ – середня величина поточних зобов'язань	Показує у скільки разів чистий грошовий потік перевищує середній розмір поточних зобов'язань
8	Коефіцієнт рентабельності грошового потоку (K_P)	$K_P = \frac{П_{од}}{ГП_{под}} \times 100\%$ де $П_{од}$ – прибуток (збиток) від; $ГП_{под}$ – позитивний грошовий потік діяльності	Показує у скільки разів прибуток (збиток) діяльності перевищує позитивний грошовий потік

Звітні дані за 2017-2019 рр. ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» використано для оцінювання ефективності використання грошових коштів (табл. 3.9) (додатки А, Б, В, Д, Е, Ж).

Таблиця 3.9

Коефіцієнтний аналіз грошових коштів**ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»**

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення	
				2018/2017	2019/2018
P_d	1,02	1,01	0,98	-0,01	-0,03
$P_з$	331,71	160,78	21,54	-170,92	-139,25
P_B	2,97	2,43	0,24	-0,53	-2,19
P_H	2,92	2,42	0,24	-0,50	-2,17
$P_{ГП}$	174,36	372,73	-11,86	+198,37	-384,59
K_E	0,02	0,01	-0,02	-0,01	-0,03
$K_{РГК}$	0,17	0,10	-0,52	-0,07	-0,62
K_P	2,94	2,42	0,25	-0,52	-2,17

Результати аналізу показують, що на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» надходження грошових коштів у 2017 р. та 2018 р. випереджали їх виплати. В 2019 р. ситуація змінилася і було недостатньо коштів для покриття усіх напрямів витрачання коштів. Рівень достатності надходження грошових коштів мав тенденцію до зменшення, починаючи з 2017 р. і в 2019 р. мав значення менше 1.

Рентабельність залишку грошових коштів на кінець 2019 р. зменшилась до рівня 21,54%. Це означає зменшення суми прибутку на 1 грн. грошових коштів, якими володіє підприємство в поточному періоді.

Рентабельність витрачених грошових коштів протягом 2017-2019 рр. в цілому мала тенденцію до зменшення, що зумовлено суттєвим зменшенням фінансового результату та зменшенням негативного грошового потоку.

Рентабельність отриманих грошових коштів також на кінець 2019 р. порівняно з 2017 р. суттєво зменшилась, в основному за рахунок зменшення фінансового результату досліджуваного підприємства.

Рентабельність чистого грошового потоку в 2019 р. порівняно з 2017 р. мала від'ємне значення. Це було зумовлено отриманням підприємством негативного чистого грошового потоку.

Зменшення коефіцієнта ефективності грошових потоків відбувалося починаючи з 2017 р. В 2019 р. значення коефіцієнта було -0,02, що на 0,03 пункта менша, ніж в 2018 р. Це свідчить про зниження оборотності грошових коштів.

Коефіцієнт руху грошових коштів в 2017-2019 рр. мав позитивні значення, але поступово зменшувався. В 2019 р. зменшився до рівня -0,52. Тобто чистий грошовий потік в 2017-2018 рр. мав позитивне значення, а в 2019 р. не перевищував поточні зобов'язання досліджуваного підприємства.

Коефіцієнт рентабельності грошового потоку протягом 2017-2019 рр. зменшувався з 2,94 до 0,25. Оскільки ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» отримало прибуток, то в 2017 році на 1 грн. позитивного грошового потоку припадало 2,94 коп. прибутку, в 2018 році – 2,42 коп. і в 2019 році – 0,25 коп. прибутку.

Висновки до розділу 3

Зміни в надходженнях та витрачаннях коштів в 2017-2019 рр. зумовили збільшення залишку грошових коштів на 22 тис. грн. і зменшення на кінець 2019 р. на 59 тис. грн. Тобто загалом досліджуване підприємство працювало в напрямі ефективного управління ресурсами для здійснення своїх безготівкових платежів перед кредиторами та налагодження ситуації із своїми клієнтами для отримання безготівкових платежів від них.

В структурі надходжень та витрачань коштів протягом 2017-2019 рр. 100% становили від операційної діяльності. У структурі витрачань коштів близько 50% становлять на оплату праці: в 2017 р. – 54,30%, в 2018 р. – 47,79%, в 2019 р. – 60,88%.

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» в 2017 році не виконувало умов платоспроможного підприємства. У 2018-2019 рр. досліджуване підприємство володіло достатнім обсягом активів для погашення зобов'язань, тобто воно було платоспроможним в 2018-2019 рр.

Розрахунок відносних коефіцієнтів є важливою частиною аналізу грошових потоків. Відносні показники грошових потоків даються уявлення про якість діяльності підприємства шляхом аналізу показників руху грошових потоків.

Результати аналізу показують, що на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» надходження грошових коштів у 2017 р. та 2018 р. випереджали їх виплати. В 2019 р. ситуація змінилася і було недостатньо коштів для покриття усіх напрямів витрачання коштів. Коефіцієнт руху грошових коштів в 2017-2019 рр. мав позитивні значення, але поступово зменшувався. Коефіцієнт рентабельності грошового потоку протягом 2017-2019 рр. зменшувався з 2,94 до 0,25.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Охорона праці на ПП «Мебельна фабрика» «Еlegant»

Основною ціллю організації служби охорони праці на ПП «Мебельна фабрика» «Еlegant» є виконання законодавчих, організаційних, технічних санітарних, гігієнічних, соціальних, економічних, лікувальних, профілактичних норм щодо запобігання нещасних випадків, професійних захворювань і аварійних ситуацій у технологічному процесі. Ця служба забезпечує контроль щодо безпечних умов у виробничому процесі, при використанні устаткування, в експлуатації будівель і споруд, застосуванні засобів захисту працівників, професійний розвиток працівників, оптимізує режим праці і відпочинку працівників. Основні напрямки роботи служби викладено у Положенні про службу охорони праці.

Планувальні роботи з охорони праці виконуються на перспективу (сукупні організаційні роботи підрозділів підприємства), в поточному періоді (заходи на один календарний рік) та оперативно (приймаються заходи після проведеного контролю стану охорони праці на усунення недоліків).

Процес фінансування охоронних робіт працівників виконується роботодавцем. Заходи по профілактиці, виконання програм на державному, галузевому, регіональному рівні щодо покращення стану безпеки, гігієни праці та технологічного процесу, інших програм щодо запобігання нещасних випадків та професійних захворювань вказано в чинному законодавстві і встановлено в державному та місцевому бюджеті [35]. Для ПП «Мебельна фабрика» «Еlegant» витрати на фінансування охорони праці визначено не менше 0,5 % від суми реалізованої продукції (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

**Витрати на фінансування заходів охорони праці на
ПП «Мебельна фабрика» «Елегант»**

Обсяг реалізованої продукції, тис.грн.			Сума фінансування (0,5%), тис.грн.			Абсолютне відхилення, тис.грн		
2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019	2017-2019
2710	3295	2839	13,55	16,48	14,20	2,93	-2,28	0,65

Дані табл. 4.1 засвідчили про збільшення фінансування заходів охорони праці на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» в 2019 р. порівняно з 2017 р. на 0,65 тис. грн., що зумовлено коливанням обсягів реалізованої продукції. Ці кошти підприємство використовує на закупівлю спецодягу, спецвзуття, спецхарчування, налагодження безпечного технологічного процесу, організацію медичного огляду для працівників, які працюють у важких умовах тощо.

Для покращення умов праці на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» проводиться технологічне оновлення обладнання, закупівля спеціальних приладів оповіщення про можливі небезпечні фактори у виробничому цеху тощо. Це має як соціальний, так і економічний ефект. Оскільки результативність заходів з охорони праці веде до зростання фонду робочого часу, покращення використання обладнання, скорочення витрат на покриття наслідків виробничого травматизму, компенсацій за несприятливі умови праці тощо.

Важливим фактором є запровадження стимулювання робіт з охорони праці. Це проявляється у моральному та матеріальному заохоченні працівників щодо забезпечення здорових та безпечних умов праці [27, с. 102]. Крім цього, можна використовувати покарання у випадку невиконання працівником обов'язків щодо безпеки праці.

Власник підприємства вживає заходи щодо оздоровлення працівників, полегшення умов їх праці шляхом зниження та усунення запиленості та загазованості повітря у виробничих приміщеннях, зниження інтенсивності

шуму, вібрації, випромінювання і тому зменшує професійну захворюваність та аварійність на виробництві.

Організаційні моменти щодо стимулювальних заходів з охорони праці, аналіз та оцінювання її ефективності виконує служба охорони праці за участю представників профспілки підприємства.

4.2. Безпечне поводження з готівковими коштами, заходи щодо їх знезараження в умовах пандемії коронавірусної хвороби «Covid-19»

Коронавірус SARS-CoV-2 може поширюватись через готівку і таким чином потенційно сприяє поширенню COVID-19. Тому Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) порадила людям мити руки й за можливості не використовувати готівку [3].

В умовах пандемії коронавірусної хвороби «Covid-19» Національний банк України рекомендує підприємствам обмежити готівкові операції з метою усунення можливості поширення коронавірусної інфекції. Відповідно до вказівок НБУ на досліджуваному підприємстві проводяться наступні заходи:

- миття рук після використання банкнот та монет;
- заборона торкатись до обличчя після готівкових розрахунків;
- дезінфекція платіжних карток, ручок при розписуванні в банківських квитанціях.

Враховуючи сучасну ситуацію з поширенням коронавірусної інфекції, на підприємстві використовуються засоби дезінфекції, які дозволено використовувати в Україні. Вони забезпечують ефективне знезараження щодо вірусних інфекціях. При цьому дотримуються інструкцій при використанні дезінфекційних засобів, зокрема щодо дотримання їх ефективної концентрації та виконання вимог щодо часу перебування засобів на оброблюваній поверхні. Зокрема використовуються наступні засоби:

- антисептики для оброблення шкіри рук працівників підприємства – препарати зі вмістом спирту вище 60%, (діючими речовинами є ізопропіловий, етиловий спирт чи їх комбінації); також сюди відносять засоби, які мають пролонгований терміном дії та деякий період часу захищають шкіру рук від хвороботворних мікроорганізмів, зокрема: «Тонік «Біоцид плюс» термін дії 6 год, «БактериоСол S» термін дії 3 год., «БіоЛонг – шкірний антисептик» термін дії 5 год., «Бриліант руки 2» термін дії 3 год., «Сенсіва U» термін дії 3 год.;
- препарати для дезінфекції поверхонь приміщення каси з мінімальним терміном експозиції (30 сек–2 хв) – спиртовмісні препарати (діючим речовинами є ізопропіловий, етиловий спирт або їх комбінації);
- для поверхонь, обладнання приміщення каси – дезінфікуючі засоби на базі четвертинних амонієвих сполук чи, хлорвмісні препарати. Підприємство обрало засоби, дія яких дозволила забезпечити якісну дезінфекцію за невисокої концентрації розчину, короткому часу перебування на оброблювальній поверхні, без псування майна підприємства, без неприємного запаху, в таблетованій формі для забезпечення чіткості дозування («Дезактін», «Жавілар Ефект», «Бланідас 300», «Бланідас Актив», «Інкрасепт», «Дезараль», «Тентамін», «Соліклор», «Дез Таб», «Медикарин», «Лізоформін», «Гуасепт» тощо);
- для поверхонь (меблів, підвіконників, тощо) приміщення каси використовуються спиртові антисептики зі швидкою дією: «Фамідез», «Септофан квік», «Еконор дез експрес».

Отриману готівку в касу підприємство передає в обслуговуючий банк.

Далі готівка передається в НБУ для подальшого проведення заходів із її знезаражування. Алгоритм цих процедур полягає в наступному:

- отримана готівка від банків направляється до спеціальних сховищ, де її тримають 14 днів (це довше, аніж вірус здатен вижити на поверхні банкнот та монет);
- після 14 днів зберігання у спеціальних сховищах обробка готівки здійснюється за допомогою спеціальних машин;
- придатні для обігу банкноти та монети обробляються термічно: їх поміщають у термоусадкову плівку та у спеціальних печах піддають температурному «шоку» (160 градусів за шкалою Цельсія).

Отже, за сучасних умов пандемії є важливим використовувати безготівкову оплату і електронні банківські послуги.

Висновки до розділу 4

Для проведення організаційно-методичної роботи з управління охороною праці на підприємстві керівником ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» створена служба з охорони праці. Фінансування заходів охорони праці на досліджуваному підприємстві на кінець 2019 р. порівняно з 2017 р. збільшилось на 0,65 тис. грн., що прямо залежить від коливання обсягів реалізованої продукції.

Враховуючи сучасну ситуацію з поширенням коронавірусної інфекції, на підприємстві використовуються дезінфекційні засоби, що дозволені в Україні. Вони забезпечують ефективне знезараження щодо вірусних інфекцій. Важливим є дотримання інструкцій НБУ щодо поводження з готівковими засобами та здійснення заходів їх знезаражування.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Найбільш ліквідним активом для підприємства є готівка. Використання готівки здійснюється підприємством для оплати за куплені товари і послуги, при розрахунках з працівниками, дебіторами та кредиторами тощо. При цьому обсяг готівкових розрахунків на підприємстві в цілому менший, ніж в особистому споживанні. Це є результатом розвитку товарно-грошових відносин, банківського кредитування та використання новітніх банківських способів при розрахунках.

Електронні гроші виступають інноваційним платіжним інструментом. Це надає суб'єктам ринку новий спосіб здійснення розрахункових операцій та варіант нової платіжної технології із зберіганням грошей в електронній формі. Зростання ролі електронних грошей в системі розрахунків пов'язано із розвитком новітніх технологій передачі даних. Електронні гроші виступають найбільш простим і швидким засобом розрахунку, доступним практично в будь-якій країні світу. Вони виступають одиницею вартості, що зберігаються на електронному пристрої, є засобом платежу іншими особами, які їх не випускають, крім цього є грошовим зобов'язанням осіб, які їх випускають, для виконання в готівковій або безготівковій формі.

При безготівкових розрахунках певні суми коштів перераховуються з рахунка платника на рахунок отримувача, а також переховуються банківськими установами за дорученням підприємств і фізичних осіб кошти, внесені в касу банку, на рахунки отримувачів. Такі операції проводяться на основі розрахункових документів (паперовий або електронний спосіб). Використання безготівкових розрахунків дає можливість збільшити обсяг грошових коштів у внутрішньобанківському обороті, знизити питому вагу готівки в грошовій масі. Тому нові напрями та способи розрахунків безготівково продовжують швидко розвиватися.

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» утворилося внаслідок скликання Зборів Засновників. Основними видами діяльності є виготовлення та продаж

меблів для сидіння, а також всі види похідних робіт та послуг виробництво інших меблів, роздрібна торгівля меблями, здавання в оренду власного нерухомого майна, виробництво текстильних виробів. Досліджуване підприємство самостійно планує свою діяльність і визначає перспективи розвитку, виходячи з попиту на вироблену продукцію, послуги та необхідності забезпечення виробничого і соціального розвитку. ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» самостійно здійснює матеріально-технічне забезпечення власного виробництва. Повністю налагоджене сучасне інноваційне виробництво та прямі поставки сировини і матеріалів є запорукою комфортного рівня цін на вироби фабрики.

Готівкові розрахунки передбачають складання первинних документів – прибуткових та видаткових касових ордерів. Підставами для складання касових ордерів є службова записка, заяви, розрахунки бухгалтерії тощо. Готівка в касі підприємства зберігається лише в межах ліміту, розрахованого самостійно підприємством. Відповідно понадлімітні суми готівки касир здає в банківську установу. Завершення облікового процесу відбувається поданням інформації про готівкові кошти у балансі, звіті про рух грошових коштів та примітках до річної фінансової звітності. Вважаємо за доцільне розкривати інформацію про готівкові розрахунки розгорнуто у звітності, що забезпечить якісне аналізування та оцінювання ефективності використання готівки в операціях підприємства.

Сутність безготівкових розрахункових операцій полягає в здійсненні перерахування коштів з рахунка платника на рахунок отримувача, зарахування згідно доручення юридичних та фізичних осіб внесених коштів в касу банку на рахунки отримувачів. Основою є подані в банківську установу розрахункові документи (паперовий або електронний варіант).

Перспективним засобом здійснення безготівкових розрахункових операцій є використання електронних грошей, що стосуються внутрішньої електронної валютно мережевої спільноти. Основна сфера їх застосування – придбання та продаж віртуальних товарів. Вважаємо доцільним здійснювати

облікове відображення електронних грошей в розрізі карток та мережі. Це забезпечить аналітичність даних про електронні гроші для учасників операцій з електронними грошима.

ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» проводить інвентаризацію каси не рідше одного разу на квартал. Крім цього, внутрішніми наказами визначено здійснення інвентаризації перед річною інвентаризацією, при зміні матеріально відповідальної особи, при стихійних лихах, при виявленні крадіжок та при інших непередбачених ситуаціях. При необхідності на підприємстві проводяться раптові інвентаризації, що визначено наказом про касову дисципліну.

Здійснення внутрішнього контролю операцій з електронними грошима має за мету підтвердити достовірність, повноту та правдивість даних щодо наявності та руху електронних грошей, їх раціональне та ефективне використання в напрямку забезпечення успішної діяльності суб'єкта господарювання, збереження майна підприємства і зокрема електронних грошей.

Зміцнення фінансового стану підприємства, забезпечення його платоспроможності залежить стану безготівкових розрахункових операцій. Під час здійснення контролю встановлюють відповідність виконання розрахункових операцій чинному законодавству та правильність документального обґрунтування. Важливим є підтвердження законності розрахунків, їх доцільності, правильності відображення в обліку безготівкових розрахункових операцій.

Дослідження змін грошових коштів за декілька років дозволяє встановити їх використання та тенденцію руху. В 2019 р. відбулось суттєве зменшення обсягу грошей та їх еквівалентів на 59 тис. грн., тобто відбулось зменшення коштів у 20 разів, ніж в 2018 р. Основні надходження та витрачання коштів на досліджуваному підприємстві відбувалися від операційної діяльності. Руху коштів від фінансових та інвестиційних операцій на підприємстві в 2017-2019 рр. не відбувалося. В 2019 р. на ПП

«Мебельна фабрика» «Елегант» зменшилися надходження грошових коштів та їх витрачання. Так, на 534 тис. грн. надійшло менше коштів (або на 15,74%), ніж у 2018 р. Інші надходження зросли на 20 тис. грн. витрачання коштів зменшилось на 453 тис. грн., або на 13,44%. Це було результатом зменшення витрат коштів на закупівлю сировини (на 584 тис. грн., або на 90,12%). в структурі надходжень та витрачань коштів протягом 2017-2019 рр. 100% становили від операційної діяльності. В 2017-2019 рр. в надходженнях коштів більше 90% становили кошти від продажу продукції. У структурі витрачань коштів близько 50% становлять на оплату праці.

На досліджуваному підприємстві при використанні платіжних доручень для безготівкових розрахункових операцій з постачальниками та покупцями ефективність такої форми розрахунків на достатньому рівні. У 2019 р. кредиторська заборгованість перевищила дебіторську заборгованість, що засвідчило про відволікання грошових коштів із господарської діяльності досліджуваного підприємства. В 2019 р. спостерігався негативний рівень поточної платіжної готовності досліджуваного підприємства.

Рівень достатності надходження грошових коштів мав тенденцію до зменшення, починаючи з 2017 р. і в 2019 р. мав значення менше 1. Рентабельність витрачених та отриманих грошових коштів протягом 2017-2019 рр. в цілому мала тенденцію до зменшення, що зумовлено суттєвим зменшенням фінансового результату. Рентабельність чистого грошового потоку в 2019 р. порівняно з 2017 р. мала від'ємне значення. Коефіцієнт руху грошових коштів в 2017-2019 рр. мав позитивні значення, але поступово зменшувався. Коефіцієнт рентабельності грошового потоку протягом 2017-2019 рр. зменшувався з 2,94 до 0,25.

Служба охорони праці створена на ПП «Мебельна фабрика» «Елегант» для виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів. Фінансування заходів охорони праці на досліджуваному підприємстві на кінець 2019 р.

порівняно з 2017 р. збільшилось на 0,65 тис. грн., що прямо залежить від коливання обсягів реалізованої продукції.

В умовах пандемії коронавірусної хвороби «Covid-19» Національний банк України рекомендує підприємствам обмежити готівкові операції з метою усунення можливості поширення коронавірусної інфекції. Відповідно до вказівок НБУ на досліджуваному підприємстві проводяться наступні заходи: миття рук після використання банкнот та монет; заборона торкатись до обличчя після готівкових розрахунків; дезінфекція платіжних карток, ручок при розписуванні в банківських квитанціях, дезінфікуються поверхні приміщення каси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : Навчальний посібник для студентів ВУЗів. Київ : ЦУЛ, 2009. 328 с.
2. Батракова Т. І., Грінченко А. Ю. Проблеми та перспективи розвитку електронних грошей в Україні. *Мукачівський державний університет*. 2016. № 7. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal>
3. Бевза О. У ВООЗ підтвердили, що коронавірус передається через гроші. URL: https://health.24tv.ua/u_vooz_pidtverdili_shho_koronavirus_peredayetsya_cherez_groshi_n1293188 (дата звернення: 10.11.2020).
4. Буряк П. Ю, Римар М. В., Бець М. Т. Фінансово-економічний аналіз : підручник ; за заг. ред. П. Ю. Буряка, М. В. Римара. Київ: ВД «Професіонал», 2004. 528 с.
5. Вигівська І. М., Семйон В. С. Електронні гроші в системі управління фінансовими ресурсами підприємства: облікові аспекти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. Серія Економіка. Випуск 3 (44). С. 173–175.
6. Гайдукевич Л. Організація касової роботи підприємства та його підрозділів. *Бухгалтер і закон*. 2015. №15. URL: <https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine/900371> (дата звернення: 10.10.2020).
7. Гнатенко Є. П., Гикава А. О. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві. *Економіка суспільства*. 2016. Вип. 5. С. 421-424.
8. Гранова Р. О. Грошові кошти. Розрахунки: Бухгалтерський облік. Київ : ЦУЛ, 2010. 207 с.
9. Григоревська О. О., Каленченко Т. С. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку. Проблеми та перспективи економіки та управління. 2015. № 4 (4). С. 359-364.

10. Деменіна О. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. №7. С.14-18.
11. Дерій М. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки»: відмінності та взаємозв'язок. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 6. С. 60-64.
12. *Економічний аналіз : Навч. посібник / За ред. Н. А Волкової*. Одеса: ОНЕУ, 2015. 246 с.
13. *Економічний аналіз : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця*. Житомир : ПП «Рута», 2003. 680 с.
14. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : затв. постановою Правління Національного банку України від 21.01.04 р. № 22. Дата оновлення: 27.06.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0377-04> (дата звернення: 10.11.2020).
15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року № 291. Дата оновлення: 29.10.2019. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 07.10.2020).
16. Карпенко Є. А., Філатов О. В. Еволюція підходів до порядку проведення аудиту касових операцій. *Регіональна економіка та управління*. 2016. № 2. С. 71-75.
17. Корінько М. Д. Аудиторський контроль грошових коштів. *Науковий журнал Інтелект XXI*. 2014. № 6. С. 80-85.
18. Кравчук В., Науменко Д., Глибовець А. Електронні гроші в Україні: Аналітичний звіт. Київ, 2012. 64 с.
19. Кравчук Н. В., Білоус О. С. Роль та необхідність застосування бенчмаркінгу в системі бухгалтерського обліку. Тенденції розвитку маркетингу в умовах економічних трансформацій : монографія. Тернопіль : ФОП Шпак В. Б, 2017. С. 106–116.

20. Легенчук С. Ф., Семенець А. П. Облікове відображення операцій з електронними грошима: методичний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 23, ч. 3. С. 144-147.
21. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Чакалова Н. С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2018. 602 с.
22. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз : підручник. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 353 с.
23. Надточій С. І. Загальна оцінка грошових потоків підприємства як основа управління ними. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 3. С.36–40.
24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 23.07.2019. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 10.11.2020).
25. Онищенко В. Каса на підприємстві 2019. *Головбух*. 2019. URL: https://www.golovbukh.ua/article/6820-kasova-distiplna-na-pdprimstv?utm_medium=letter&utm_source=letternews&utm_campaign=letternews_22062017 (дата звернення: 10.10.2020).
26. Осадча Г. Г., Марчук А. М. Грошові кошти: облік касових операцій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. вип.15. С. 595-599.
27. Основи охорони праці : Підручник / К. Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В. В. Зацарний та ін. 2-ге видання, доповнене та перероблене. Київ : Основа, 2006. 448 с.
28. Остафійчук С. М. Грошові кошти та їх еквіваленти як об'єкти бухгалтерського обліку. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка*. 2010. Спецвип. 29. Ч. 2. С. 86–90.
29. Офіційний сайт ПП «Меблева фабрика «Еlegant»». URL: <http://www.mebli-elegant.com.ua/about-us-ua> (дата звернення: 10.11.2020).
30. Подмешальська Ю. В., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Бухгалтерський облік : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 400 с.

31. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : затв. постановою Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. Дата оновлення: 12.11.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення: 10.10.2020).
32. Положення про електронні гроші в Україні : затверджено Постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10#n19> (дата звернення: 10.11.2020).
33. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 10.11.2020).
34. Помулева В. М. Електронні гроші: сутність, облік та оподаткування // Трансформація обліково-інформаційної політики та гармонізація фінансової звітності, аналізу і аудиту в умовах євроінтеграції : монографія / за ред. Н. М. Левченко, Ж. К. Нестеренко. 2015. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/1898/1/Pomulieva_Ecashs.pdf
35. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ. Дата оновлення: 20.01.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 07.11.2020).
36. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-ІІІ. Дата оновлення: 17.06.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14> (дата звернення: 10.11.2020).
37. Радченко М.А. Особливості відображення електронних грошей в обліку. Науковий Вісник Ужгородського університету. 2015. Вип. 1 (45), т. 2. С. 121-124.
38. Рибіна Л. О. Безготівкові розрахунки. Суми: Вид-во «Довкілля», 2006. 245 с.

39. Рибченко М. Ф. Оптимізація системи безготівкових розрахунків. *Держава та регіони*. 2009. №2. С. 167-172.
40. Савлук М. Електронні гроші: сутність та порівняльний аналіз якісних властивостей. *Вісник Національного банку України*. 2004. № 11. С. 10–14.
41. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 688 с.
42. Сахаров П. О. Окремі аспекти обліку електронних грошей та особливості проведення їх аналізу та аудиту у банках. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 1192-1197.
43. Семенець А. П. Бухгалтерський облік та контроль електронних грошей: організація і методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Житомир, 2017. 23 с.
44. Семенець А. Сутність електронних грошей як об'єкта бухгалтерського обліку. *Міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір»*. 2016. № 2 (22). С. 77–81.
45. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. *Міжнародний науковий журнал*. 2017. Вип. 1-2. С. 67-85.
46. Степова Т. Г., Татарінова Г. О., Гріщук Р. І. Облік грошових коштів : навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2013. 120 с.
47. Стовпова А. С. Класифікація електронних грошей для цілей бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 14. С. 60–64.
48. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2012. 647 с.
49. Тридід О. М., Орехова К. В. Методичний підхід до оцінювання ефективності управління грошовими потоками підприємства. *Наука й економіка*. 2009. № 4. С.147–154.
50. Турова Л. Л., Коршак А. О. Облік і аудит готівкових коштів. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. Вип. 6. С.70-74.

51. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз. Підручник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
52. Шевчук О. А. Аспекти бухгалтерського та податкового обліку безготівкових розрахунків. *Фінанси України*. 2011. № 2. С. 69–76.
53. Шишкова Н. Л., Мороз Є. Ю. Електронні гроші: сутність та проблеми використання в Україні. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 4. С. 39-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2017_4_7.
54. Ясишена В. В. Облік, аналіз і аудит як підсистеми формування інформації щодо грошових потоків підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2008. № 5 (20). С. 148-153.
55. Ясишена В. В., Сисоєва І. М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 2 (28). С. 131-139.